

Dialogus Sextus

ipsam quā cernimus vtriusq; hoīs corruptōem **R**aymundus. **N**ō ipa generatio s; generatōis libido: que generatōi de cōi lege ruine cōiungit. **N**am aū pctm̄ fuisse vtiq; ppagatio sed libido nulla fuisset. **C**erte vidisti nūc mi dñice miserabilem hoīs corrupti tragediā luctu z lachrimis plenam. **D**ñicus. **V**idi fateor optime mgr̄: z incōsolabili dolore pcussus sū nec vllatenus potero respirare nisi ostēderis mihi qbus remedijs tā ingētia poterūt hoīs mala reformari. **R**aymūd⁹. **A**nimeq; or̄ esto: in p̄mo est vt psoleris. **V**erū quia cernis p̄adū hoī ram instare: queso vt vsq; post meridiē prestoleris. **D**ñicus. **P**areo libens. ¶ **F**init quintus dialogus. de multiplici lapsu humani generis. z q p vnum cecidimus omnes

¶ **I**ncipit sextus dialogus. de reparatione lapsi hominis. z q p vnum omnes consurgimus.

Qualis et q; magna sit hoīs obligatio pro iniuria z offensa dei ¶ **C**apitulum. lvi.

Raymūdus. **P**riusq; loquamur quō possit collapsus z p̄fractus hō reparari necē est dicere de magnitudine offense. z de maxima obligatiōe iniurie quā hō p̄teritus z inobediēs in deū maximū p̄petrauit. **T**ūc primū tibi sapiet magnitudo et dulcedo remedij: cū magnam egritudinis acerbitatē agnoueris. **D**ominicus. **R**ursum (vt video) me ad lachrimas mitis. **R**aymundus. **I**ta oīno necesse est. **N**unq; nec humilis nec gratus tuo medico fies nisi egritudinis tue morbū ad liq̄ dum dephenderis. **N**ō putabis medicū tibi oportunū fuisse nisi dum vulnerū tuorum desperatam putredinē intuitus fueris. **D**ominicus. **S**i sic necesse est facito vt voles. **R**aymundus. **U**t magnitudinem culpe atq; offense cognoscas: oportet te nōnulla animaduertere. **P**rimum est. q oīs offensa tāti est estimāda tantūq; ponderāda quāta est ipa que offenditur persona. **C**um igitur sit deus infinite maiestatis. sapientie z bonitatis. ideo iniuria in deum commissā est penitus infinita. **D**ominicus. **H**inc palā intueor q qui deū offendit

Nota magnitudinē culpe.

Capitulum lvi.

obligat se ad infinitā atq; interminabilē penā. **Raymūdus.** Scdm est. nā ex quo iniuria in deū pmissa ledit ac destruit qn̄ tū ex se est honorē z gloriā dei q̄ est infinitus. iō talis in hoīe cōtēptus fit infinitus z ad infinitā obligat amaritudinē. **Tertiū** si hō pplestet in obseruatōe mādātī voluntatē dei: infinitū bonū z meritū interminabile meruisset. q̄ em̄ facit qd̄ p̄cipit de⁹ obligat deū sibi vt premiū referat infinitū. **Igit̄** qn̄ hō facit qd̄ phibet deus obligat se deo ad demeritū z ad suppliciū sempiternū. **Faciēdo** itaq; qd̄ odit atq; asp̄natur deus: plus opatur de malo q̄ deus illi opatus est bonū. **Nam** dei munera q̄uis maxima tñ finita sūt: sed malū culpe qd̄ ppetrat in deū hō est infinitū. **Dominic⁹.** Colligēdo ea q̄ supra dixisti cū his q̄ nūc dicis duas hoīs obligatōes esse p̄sidero. **Una** est naturalis q̄ causat̄ de dei bñficijs acceptis p̄ quā astringit̄ hō dare deo qd̄ inuenit in se amoris: reuerētie: laudis z hōris. **Hec** obligatio z bona z ppetua est. **Alia** obligatio est quā fecit hō p malo culpe qd̄ opatus est z p̄ offensa in deū pmissa. **Raymūdus.** Bñ p̄sideras. sed hoc debes etiā nosse q̄ hō hac scda obligatōe implicitus p̄mā soluere nō p̄t. **Impossibile** est em̄ vt hō criminib; irretit⁹ z dei inimicus reddat deo debitū dilectōis. honoris z laudis: qd̄ tñ p̄ susceptis bñficijs reddere p̄tinuo tenetur. **Vides** igit̄ q̄ nociua q̄ maligna hec obligatio sit q̄ p̄mā impedit vt reddi nō possit. **Hec** p̄terea obligatio aliā de se generat oīno funestissimā. **Nā** qui mortali pctō obligatus est: a pctō ppetrādo se p̄tinere nō potest. **Qui** em̄ facit pctm̄ seruus est pcti. qui aut̄ seruus est vt pctō obediat necē est. **Uno** igitur pctō pmissō impellit̄ p̄tinue hō vt scdm̄ tertiū quartūq; p̄mittat. vt q̄ malus est malus fiat adhuc. z q̄ in sordib; est sordescat adhuc. **Dominicus:** Hec tertia est oīm pessima obligatio q̄ in extremā calamitatū miserā hoīem p̄cipitē facit. **Hinc** iā p̄ q̄ summe malignū fuerit illud p̄mū originale pctm̄ ade quod nos in tā pessimas obligatōes z mille misérias detruxit. **Raymūdus.** Vere malignū z totis animi medullis execrandū. qd̄ ex his rōib; poteris intueri. **Primo.** sicut nihil dignius nihil p̄stantius libero arbitrio: ita nullū malū peius est z detestabilius q̄ culpa z corruptio volūtatis atq; arbitrij. **Qn̄** igit̄ per

Nota duas hoīs obligatōes.

Raymūdus q̄ q̄ue sit pctm̄ originale ade p̄ ex his rōib;

Dialogus Sextus

inobediētie culpā destruxit libez arbitriū: tunc illud destruxit
qđ erat in rez natura oīm pclarissimū. pulcerrimū. nobilissi
mū. Secūdo oēs creaturas sub hoīe deus pstituit ppter libe
rū arbitriū. qđ dū hō violauit. violauit etiā vniuersū creatu
rarū ordinem ⁊ rez oīm pulcritudinē sua deformitate fedauit
et quantū in se fuit frustrauit totū vniuersū debito fine. **D**o
minicus. **H**ac sua corruptiōe (vt video) nīsus est dei honorē
(quē de rez institutiōe pmeruit) vacuare. **Q**đ malū qz volun
tarie admisit. iō maximā offensam pstituit. **R**aymūsus. **V**e
rum dicis. s; ⁊ pdendo seipm vacuauit dei optimā intentionē
vt nihil vltra valeret nec posset iā corruptus in illū beatitudi
nis eterne finē pducī ad quē illum pdiderat deus. **Q**uarto. cō
sentiēdo dei maximo inimico ⁊ sua vota pplendo: quē ex sua p
suasione dei hostē ignorare nō poterat (audiuit em̄ eum cōtra
dei mādāta loquentē) huic igit cōsentiendo qđ deū mendacē ni
tebat asserere summā deo fecit iniuriā ⁊ despectū suo postpo
suit inimico. **Q**uinto. non solū semetipm pdidit ⁊ dei seruitio
subtraxit diabolico se mācipans seruituti. sed ⁊ totā posterita
tem suā diuinis subduxit obsequijs ⁊ sub luciferi posuit pote
state. **A**n hec tibi crimina pua vident. **D**ominicus. **I**mo pō
maxima st. **S**ed queso te quousq; aiām meā tollis: quare nō
dicis mihi qbus remedijs tanta poterūt mala sanari. **H**ō ad
dei imaginē cōditus corpus ⁊ aiām pdidit: mille se vicijs inq
nauit: odiū sui creatoris incurrit. nō solū paradīsum sed ⁊ celū
(cui creatus fuerat) amisit. ⁊ sub dīra diaboli potestate delite
scit. **Q**uis tantis malis afferat medicinam

Quod hō indiget satisfactiōe infini
ta q̄ solū nō potest nisi p infinitā psonam. ¶ **C**apitulū. lviij.

Raymūsus. **Q**uia igit mala hoīs maxima st: ideo maxi
mis remedijs opus hnt. **E**t qz culpa in deū pmissa est in
finita. ideo ⁊ infinito indiget expiatore. **E**t qm culpa est infini
ta: ideo meruit ⁊ infinitā penā. ⁊ hanc quoq; necē est expiare si
debet hō in statū quem pdidit reformari. **A**d omnē em̄ culpā
aut punitio sequitur aut satisfactio. **S**i igit homo vult destru
ere culpam quam admisit: ⁊ penam euadere quam promeruit

Capitulum lvij.

oportet q̄ tam magnū operē bonū vt vincere possit malū qđ prius nequiter ppetrauit. **U**t igitur recuperet hō pfectam sui creatoris amicitia: necesse est vt reddat illi p obligatiōe infinita satisfactionē infinitam. ⁊ hoc cū tanta faciat humilitate q̄ntum antea supbiuit. **O**portet igit q̄ talis satisfactio sit volūtarīa. liberā. amorosa. de intimis cordis medullis erūpens. dulcis. iocūda. salutifera. **D**ominicus. Quis hanc queso satisfactiōe poterit opari. **N**unquid homo captiuus: incarcerationis. mille vulneribus sauciū. dei aduersariū. demonis amicus. **S**ed nūquid angelus (qui cum finita persona sit) tollere poterit maliciā infinitā. **N**unquid deus id efficere volet qui ab homine turpiter ihonoratus. despectus ⁊ offensus est et sub dei odio constitutus. **C**um em̄ dei iusticia exasperata sit quomodo eam nequiciā volet expiare: quam debet merito punire. **R**aymundus. Vultum laboras: multum anxius es. **S**ed nūquid in eternum p̄nciet deus. nūquid humiliāuit ex corde suo ⁊ abiecit filios hominū. **N**unquid obliuiscetur misereri dominus: aut p̄tinebit in ira sua misericordias suas. **N**unquid hominis malicia dei bonitatem euacuauit. **A**b sit. **C**oncludamus igit q̄ ex quo illud (quod homo soluere tenetur creatori) maius sit q̄ quicquid est citra deum. ⁊ hoc nō est nisi deus: clare sequitur q̄ nullus potest hanc satisfactiōe operari nisi solus deus. **I**ntellige que dico: nullus potest soluere nisi deus: ⁊ nullus debet nisi homo. **O**portet igitur qui hoc bonum operaturus est deus sit ⁊ homo. **D**ebent ergo deus ⁊ homo in vnā conuenire psonā. vt deus sua bonitate hominis miseriam expiare velit: ⁊ homo possit. **N**isi em̄ deus homo fiat ⁊ homo deus: ruina hominis nō poterit subleuari. **H**ec autem psona cum sit infinita habebit in se aliquid quo citra deum nihil est maius quod sua magnitudine et dignitate deleat omne debitum: ⁊ omnē compleat satisfactiōe. **D**ominicus. Quantū ego cōcipio hec psona infinita cui deus sit nihil p sua culpa debebit creatori. atq; ideo exolvere poterit p his om̄ibus qui nō possunt reddere quod debet: qz nō habet. **N**ō est igit extra hanc psonā spes vlla salutis que p̄t habere meritū infinitum: ⁊ duplici rōne iram offense iusticie mitigare

Dialogus Sextus

Primo qz deus est. scdo qz hō diuinus est. Rōe pmi efficacissi-
me recōciliare p̄t. rōne secūdi meritū infinitū adducere potest
quo deus infinitus mitiget ⁊ culpa infinita remoueat.

De p̄ditōibus q̄s oportet h̄re h̄ac

psonam infinitā pro n̄ra satisfactione ¶ Caplin. lviij.

Raymūndus. Optime hoc mīsteriū p̄cepisti. verū vt meli-
us cūcta cognoscas dicā tibi aliq̄s p̄ditōes quas necē
est hec p̄sona habeat si debeat ad liquidū deo hōiem recōcilia-
re. Prima est: oīz eū esse de genere hoīs istius q̄ ad penā obli-
gat immēsā: nec sit de nouo vt adā formatus. Alioq̄n nisi p̄-
tinuerit ad genus humanū hoīs offensam delere nō poterit.

Nota perpul-
crum.

¶ **Dñicus.** Merito id seq̄tur. nā sicut ab hōie obligatio ve-
nit: ita ⁊ ab hōie veniat satisfactio: ⁊ tali hōie qui de p̄genie sit
eius q̄ peccauerit. ¶ **Raymūndus.** Oportz scdo qz talis hō mū-
dissime sine libidine sine coitu p̄cipiat. Lū em̄ genitalia mēbra
sunt inobediētie mēbra (vt sup̄ patuit) p̄ que in oēs hoīes cor-
ruptio ⁊ rebellio venit. iō iste hō qui inobediētia oēm ⁊ corru-
ptionē remouere tenet genitalibz mēbris gigni nō debet. alio-
q̄n simili p̄tagione pollutus p̄ alijs satisfacere nō poterit. Cor-
pus igit̄ huius viri dī manu dei de carnis suba in vtero mulie-
ris formari. q̄ sit quidē de genere adā. sed tñ purissima ⁊ scissi-
ma ⁊ integerrima p̄go. Et sicut vir iste in vtero p̄ginis non p̄-
vuluā venit: ita ab vtero nascet̄ genitali mēbro integro p̄ma-
nēte: vt ip̄e filius sit castissime p̄ginis ⁊ ip̄a añ partū ⁊ post par-
tū virgo p̄duret. ¶ **Dñicus.** Lū igit̄ vnā in trinitate p̄sonā in
carnari dicimus: quā hāz esse arbitramur: patrē ne: an filium
an spiritūscm̄. ¶ **Raymūndus.** Nō aliā vtiqz q̄s filiū: vt q̄ filius
est in diuinitate: in humanitate q̄s filius sit. ⁊ qui h̄z patrē solū
in celis solā habeat matrē in terr̄. Tertia p̄ditio est. qz vir iste
sicut h̄z humanū corpus: ita ⁊ humanā habeat aīam necē est.
Alioq̄n nō esset idoneus q̄ posset redimere. Quarta. qz sit hō
mortalis disp̄satiue: qui sua morte n̄rā possit mortē destrue-
re. Licet em̄ vir iste debeat deo oīm cōditori summū amorem
reuerentiā. gloriā. ⁊ honorē. mortī tñ nō est obnoxius. Lū em̄
innocētissimus sit non p̄t iuste ab illo deus mortis exigere pe-

nam in
iste deo
deus oīz
chora p̄
fina sacra
religare
¶ Domi-
tere esse
em̄ vñ
ma p̄
us. Hi
rū nō fo-
me ⁊ de-
fultinere.
me dulci
passione
morte p̄
rire. mag
est igit̄ v
tes. fōd
ne p̄
dis cū
re. ingem
ma oīm ne
sam ⁊ vñ
tes ⁊ occid
bonitas o
mentia
cedine ve
gnitas ⁊ c
cens impo
gratissim
na natura
bonitatem
mōte pro
¶ Sequi

Capitulum

lvij.

nam in quo nullā inuenit culpā Solū igit quod sanctissimus iste deo nō debet est mors ip̄a. quā si sponte et ex mero amore deo obtulit: tradideritq; in mortē aīam suā que nūmū est deo chara et p̄ciosa cū sit oīm terribilissima et difficillima: fiet plenissima satisfactio p mortib; pctōz: et vna mors innocētissima et volūtaria assumpta mortes multas et innumeras expiabit.

Dominicus. Intellego hūc ppiciatorē generis hūani oportere esse mortale. Alioq; mortē debitā tollere nō possz. **Pena**

em infinita iustissime merita nō p̄t nisi innocētissima et p̄ciosissima pena dānari. **Raymūdus.** Sanissimus est p̄ceptus tuus.

Hinc iā quintā p̄ditionē intellige oportere hūc optimū virū nō solū mori p̄ dei honore et hoīs vtilitate. sed etiā libētissimē et deuotissime et intimis animi medullis mortē appetere et

sustinere. **Oportz** igit q; vir iste sit summe benignissimus. summe dulcissimus: et erga collapsū et miserū hoīem maxima cō

passione et pietate cōmotus: vt magis ipse amarissima deligat mortē p̄fungi q; hoīs sue p̄sortē nature eterna sinat mortē pe

rīre. magis cupiat hoīm salutē q; ppriam vitā retinere. **Accē**

est igit vt non respiciat ad hoīm malicias. offensas. crudelitates. sordes. neq;cias: magis aut p̄sideret q; hoīs st; dei imagi

nē portātes miseri. calamitosi. ceci. paupes. et mille incommo

dis circūsepti. **Nō** debz igit hoīs malos odisse. sed p̄pati. fle

re. ingemiscere. et sua mitissima lenitate: sua q; bonitate dulcissi

ma oēm nequiciā vincere: oēm crudelitātē supare: oēm offen

sam et iniuriā eq̄nimit̄ p̄ferre. **Oportet** igit vt oēs sibi p̄dicē

tes et occidere volētes diligat. foueat. amplexet. cuius imensa

bonitas oēm sponte remittat iniuriā: et ad nullā respiciat inde

mentia. **Dominicus.** Nō p̄tineo lachrimas p̄ amore et dul

cedine verboz tuoz. **Vere** magna huius dulcissimi viri beni

gnitas et charitas immēsa. q; talis tā iustus tam sanctus. inno

cens impollutus mori velit pro hominibus malis. impijs. in

gratissimis. et omni pena dignissimis. **Dultum** reuera huma

na natura gaudere deberet si talem et tam vere suauem posset

homīnem reperire. **Sed** rogo te qua occasione poterit ho

mo iste pro dei honore occidi. **Alinquit** perimet semetipm

Nota redēpto
ris optimam
bonitatem

¶ Sequitur. lix. capitulum

Dialogus **S**extus **Qualiter hō iste poterit occidi**

ad dei honorē. et quis eū occidet

¶ Capitulum. lix.

Raymūsus. **N**ō utiq; perimet semetipm. **T**ale em opus nec dei honorē nec dei iusticiā opatur. ¶ **D**ominicus. **Q**uō g poterit vir tāte dulcedinis et bonitatis occidi. ¶ **R**aymūsus. **V**eniēs em in hūc mundū inueniet hoīes corruptos malos p̄tra deū. p̄tra iusticiā. p̄tra naturā nequissimāz vitam agētes. ppriā amantes volūtatem. ppriam laudē et gloriā cōsectātes. **A**t qm vir iste erit summe bonus et optimo viuēdi genere p̄fectissimus: ideo necesse erit vt verbis et exēplis impugnet maloz hoīm vitā. scelera corripiat. opa iniusta castiget. **V**erū qz veritas odiū parit: hac tali iustissima increpatiōe multoz cōtra se inuidiā cōcitabit q̄ eū ad mortē vsq; iniustissime persequant. **I**pse vero indeclinabiles iusticie et eq̄tatis semitas tenēs nec mortis discrimina p̄timecēs: magis eliget ab illis occidi q̄ dei iniuriā dissimulare: aut turpissimas nequicias non arguere. **H**oc pacto dabit efficacissimū exemplūz imitatoribz suis vt magis velint mortē eligere q̄ aut dei iusticiāz deserere aut hoīm sceleribz assentire. **I**ste igit optimus hoīm licet mala impioz volūtate perimēdus sit: spōtanea tñ et deuotissima mēte ad dei laudē et hoīs vtilitatē hanc mortē intrepidus sustinebit. ¶ **D**ominicus. **N**ō sufficio tñ mirari quō tanta poterit in hoībuz crudelitas inueniri vt virū summe māsuētissimū et fructuosissimū velint occidere. **V**n̄ queso tāta inuidia: tāta poterit malicia generari. ¶ **R**aymūsus. **D**icaz breuiter. **B**onus humanū sicut nosti deceptūz captiūq; detinet sub potestate neq̄ssimi luciferi deceptoris qui suū in hoībuz querit honorē. laudē. et magnificentiā. **I**ste aut nouus hō nouaz hoībuz doctrinā predicabit. et noua oīa (q̄ ad dei honorē et hoīs ereptio nē pertinet) opabitur: quo diaboli regnū in hoībuz destruat. et puellat. **N**isi em summis viribz pugnet p̄tra luciferi p̄tina: ciā atq; supbiā irretitū hoīem nō poterit liberare. **C**ernens igit serpens antiquus talē tamq; potentē p̄tra se nouū hoīem insurgere: et in quem nullā habeat potestatē: nec p se ledere illū possit nec cobibere: ne predā diu possessāz amittat collectis vi

Nota quō lucifer christum occidet.

ribus huic homini se obijciat struēs per membra sua insidias. fraudes
psecutōes et mortes. **Maxima** itaq; inuidia peritatus quosdā
nequissimos homines inflāmabit: quod spiris serpētinis accēsi hunc
velint hominem pinere et penitus eradere de superficie terre. **Sed**
nihil perficiet crudelissīma malignatio. nā omne pmentū luciferi
in suū caput retorquebit. **Flam** ex quo hunc iustissimū hominem
occidet in quo nihil iuris habet et illū morti addixerit quod nihil pe
nitius morti debuit: iō iuste omne ius quod in humano genere ha
bere videbat perdidit. quod chirographū cui innitebat excessit: ab
illo exigēs penā in quā nullā repperit culpā. **¶ Dñicus.** Hinc cla
rissime itelligo quō iste vir maxim⁹ demōis fraude ad dei glāz
occisus diabolu suis vinculis irretiuit et captiuū sub suo dñio re
tēabit. **¶ At** quod p mū hominū fraude decepit: per scōz hominem subiunga
t sit. et quicquid per casus ad elucratum ē hui⁹ industria totū amittat

De cōditionibus et circūstantiis

quas hec mors p̄ciosa est habitura

¶ Capitulum. lx.

Raymūdus. **At** quā satis iam nosti quod hec mors p̄ciosa
huius mitissimi et maximi viri est humano generi summe
necēaria. ideo quas circūstantias (ut magis nobis fructuosa fi
at) sit habitura debes aduertere. **¶ Primo** cū vir iste oīm dul
cissimus sit ex mera ad nos miseros cōpassione moriturus. iō
mors ei⁹ erit oīno spōtanea. deuota. amore et charitate plenis
sima. **¶ Scdm** seq̄tur ex p̄mo videlz quod ista mors nō erit fortuita
nec violēter nec fraudulēter ip̄o ignorāte ingesta. s; erit per hūc
ip̄m ab eterno p̄uisa et certo tpe et ordine et loco et mō quod volue
rit p̄parata. **¶ Tercio** ut hec mors sit admodū nobis fructuosa
ideo erit sustinēti amarissīma. erit etiā turpis. p̄brosa. p̄tume
liis. ludibriis et ignominis plena. **¶ Dñicus.** Hec est huius
optimi miseratoris benignitas infinita ut non solum simplicē
mortē. sed et penis maximis et vituperis refertā p̄ferre sua spō
te dignetur. **¶ At** ideo hec mors nostram mortē et oīm iniuriā
et mille scelera facile euacuabit. **¶ Raymūdus.** Verum dicis
Hinc iam citius accipis quartā huius mortis cōditionē quod in
geret huius viro in loco publico et solemni in clara luce. in meri
die. in festo die. et in frequētia aspectus innumerabilis populi

Dialogus Sextus

cū impijs et sceleratis. Hec homines nequissimi instigante diabolo (quod occultas in hunc virum exercet inimicicias) perpetrabunt: quo mors ista fiat omnium turpissima, ignominiosissima, et cunctis hominibus execranda. Ipse propter hec omnia leto et deuoto animo sustinebit: sciens quod mors sua nobis conuertet in vitam: et contumelia atque ignominia transibit in gloriam. **¶ Dominicus.** Magnū profecto pietatis mysteriū: quod per tam enormē hominum maliciā: nostrā est maliciā destructurus. Immo propter ipsam maliciā destruet semetipsum: et quanto robustius super hunc virum incubuerit tanto ipsa facilius in omnibus pessundabit. Mors enim hec sanctissima sicut per iniquitatem committitur: ita et propter iniquitatem toleratur. et sic potest utramque iniquitatem perimere: et quia commissa est: et propter quam pessima est

¶ Declaratio quod rationabiliter sequitur

saluatio humane nature per hanc mortem **¶ Capitulum. lxi.**

Raymūdus. Nunc facilius licebit aduertere quomodo hec mors sit nostra vita: et ista pemptio sit nostra saluatio. Nam cum iste qui hanc mortem patitur sit deus et dei filius: ac proinde infinite dignitatis: ideo et mors ista quam offert deo est in infinitum preciosa et meritoria. Teneat igitur iustus deus quod per hanc mortem in infinitum honoratur est: primum reddere infinitum. At quoniam vir iste cum sit plenus omnibus bonis: ut puta verus deus: ideo sicut nullo eget: ita nihil recipere per se potest. Cum igitur necesse sit deum aliquid quod maximum sit largiri et iste recipere non possit: relinquitur ergo ut isto volente et annuente alicui alteri detur quod hoc bono maximo summoque egeat et carere non possit. Sed cui conuenientius rogo dabit vir iste mortis sue fructum et tanti boni heredes efficiet quam parentes et propinquos et fratres suos quos videt summa paupertate deficere et mille calamitatibus fatigari. Dabit igitur hominibus infinita merita sua quibus obligatores redimant. culpas soluant. deum iratum mitigent: et a diaboli laqueis resipiscant. Ecce mihi domine inuenit humana natura in hoc vno homine quod sponte et non ex debito deo tribuat quod vere suum sit. hoc dum tribuerit de dei manibus tormētis innumeris se redemit. **¶ Dominicus.** Patet igitur quod omnis homo qui ad gratiam huius viri accesserit: et illi cum bono affectu inherere voluerit liberabitur ab omni quo irretitus est malo: et ad reconciliatores plenissi-

Capitulum Ixi.

me transferet. Qui vero hanc gratiam aut contempserit aut dissimulauerit iste in eternum peribit reus sempiterno delicto. nam et ira dei permanet super eum. **Raymūdus** Nihil verius. Debes preterea nosse quod duplici iure huic homini debet regnum celorum. Primo ratione filiationis. quia ipse etiam ut homo erit charissimus dei filius: solus scilicet faciens beneplacitum patris. Huius gratia sibi soli promeretur regnum celorum et nulli alteri. Secundo merito sue dignissime passionis: et hanc gratiam dabit fratribus suis ut fiant heredes dei: coheredes autem sibi. **Dominicus**. Iste scilicet summe et impreciabilis diuitie quibus merito mortis eius omnis nostra paupertas expietur. et infinitis bonorum omnium thesauris repleatur. **Raymūdus**. Sed nunc iam intueretur quomodo hec mors omnem culpam humani generis et omnem offensam exterminet. Quadruplex est culpa. Prima est originalis generalis. et hec est primorum culpa parentum superinducta in omnem hominum genus. Alia est culpa originalis particularis quam quilibet anima humana contrahit dum viciate carni sociatur. Tertia est actualis que post usum rationis ab unoquoque committitur que quotidie in homine sine numero multiplicatur. Porro hec mors summe preciosa primo et principaliter quod cito fuerit effecta tollet culpam illam generalem quam una erat et late diffusa in tota humana natura. atque hoc modo penitus renouabitur. Sed alie due culpe particulares non statim tollentur post hanc mortem nisi in illis tantum qui huic optimo viro inhererint et in suis se membris credendo et amando constituerint. Paruuli autem qui non habent usum arbitrii sicut habent solam culpam ab alijs contractam ita poterunt huic viro per alios qui adulti sunt inherere: et hoc eis sufficit ad salutem. Qui vero utitur arbitrio et huic viro non inhererit: nec eius signaculum discretionis susceperit peribit anima illa de populo suo. **Dominicus**. Cum ingenti te audio voluptate. Sed quod est illa quarta culpa quam nondum tetigisti. **Raymūdus**. Ipsa est culpa personalis omnium maxima: culpa inquam illorum qui hunc virum benignissimum occisuri sunt. **Dominicus**. Cum hic vir sit infinite bonitatis et maiestatis: non puto quod mors eius (quam tam iniquis manibus consummabitur) possit eam culpam delere quam perpetratur: cum ipsa circa hunc plus opatur mali quam mors eius operetur bonum. Mors enim solos non respicit et reficit qui nihil sumus. sed culpa in illum tendit et illum perimit qui est summe bonus.

Nota quomodo mors christi omnem culpam extinguit.

Dialogus Sextus

Meritū xpi ē
duobus modis
infinitum.

et infinitus. **R**aymūdus. Dico pmo q multum alieniabit
hāc culpā psonalē ipā pimentū ignorātia. Si em̄ nollent nū
q̄s deū glie crucifigerēt. Scdo meritū hui⁹ viri erit duobus mo
dis īfinitū. Primo ex pte opantis q̄ ē psona īfinita. scdo ex pte
dei acceptātis. Dē em̄ meritū acceptabile deo ē īfinitū. mors
igīf ista erit īfinita z ex pte moriētis z ex pte mortē acceptātis
ois aut culpa et psonalis z actualis et originalis est solū īfini
ta ex pte dei in quē cōmittit. sed nō ex pte hoīs a quo cōmittit.
Sic ergo sapiētia vincet maliciā. z mors eius oēm nequiciam
expiabit. Debes tñ scire q̄ iste hūani generis redēptor non so
lū purgabit pctā nostra īfinita satisfactiōe. s; etiā īmēsa cor
dis p̄tritiōe. Satisfactio p mortē respicit offensam dei iustici
am. Sed q̄ dei īfinita benignitas etiā exasperata est. ideo oꝝ
eā huius īfinitis lachrimis gemitib; z dolorib; mitigari. Nā
quantū deus bonus est z amabilis tantū est ipa odibilis z asp
nabilis culpa. z ideo necē est eā summis animi p̄punctiōib; ex
piari. **D**ominicus. Hoc postez maxime ostēdit q̄ necari⁹
sit collapsio: cōfractio: z obduratio hoī talis medicus q̄ sua mor
te. suo sanguine. suis lachrimis z gemitib; nostris vulneribus
medeāt. O vere dulcissimū virū amoris brachijs pplexandū
Sed queso te. quō hic se geret post susceptam mortē.

Qualiter vir iste se habebit post
mortē ad seipm z ad omēs creaturas **¶ Capitulum. lxxj**

Raymūdus. Primū scito q̄ occisus in mortē non poterit
a morte detineri. Cū em̄ sit deus verus oipotens. sum
me sapiēs. z maxime clemēs: ideo oīa faciet vt sapientissimū z
optimū decz. Sua ergo potētia se suscitabit occisum: vt sicut
sua mors ita z sua resurrectio nostris periculis suffraget. Ni
hil em̄ pdesset morte plenissime satisfacere si remaneret in mor
te. Nam nemo hominū in illū crederet neq; speraret nec se il
li cōiungeret quē videret morte prosterni. Quādo em̄ meam
mortē vinceret qui suam nō potuit superare. Indecēs p̄te
rea est vt corpus tam sanctū. tam mundū. tam glorioz in so
dentē puluerē cōuertatur. quod sponte sine debito mortis in
mortē se tradidit p mundi vita. **D**ominicus. Nūquid itez

Capitulum lxij.

mortalis resurget vel certe immortalis. **R**aymūdus. **U**tiq;
immortalis. **N**ā frustra rursus mori cuperet cū vna morte suf-
ficiēter oēm corruptionē deleuerit et mortē. **N**on aut solum re-
surgit immortalis. sed etiā ascendet cū summo triūpho supra
omnes celos: vt a patre recipiat possessionē eternā pro huma-
na natura: et illic residēs in dextris dei colligat in celis q̄s emit
in terris. **D**ominicus. **I**llic igit sublimis residēs quō se ge-
ret ad ceteras creaturas. **R**aymūdus. **C**reaturaz quattuor. **Q**uō se geret
sunt ptes. **U**na est corpālis tm̄. **A**lia est p̄tim corpālis partim ad omnes crea-
spūālis vt natura humana. **T**ertia est mere spūālis vt natura ^{turas.}
angelica. **E**t hec est biptita. sunt em̄ angeli boni: et angeli ma-
li. **A**t qm̄ hō iste rōne humanitatis erit creatura oīm nobilissi-
ma. altissima. et vna p̄sona cum deitate p̄iuncta. iō sub se habe-
bit oēs creaturas: subiiciēturq; pedib; eius. **E**rit ergo dñs et
caput bonoz angeloz: qui suum in lucifero corruēte caput p̄-
diderūt. **I**ste itaq; homo sublimis sua maiestate reintegrabit
angeloz ruinaz: et caput se illis dominūq; cōstituet. **E**cce hoc
est caput: quod (vt notares) diligenter supra cōmonui. **D**o-
minicus. **D**emini equidē et nūc clara luce illud intueor. **L**um-
em̄ vir iste sit multo excellētiōr et in infinitū meliōr q̄ erat luci-
fer aī ruinā. iō rectissime erit bonoz caput et p̄nceps angeloz
atq; hoc pacto plus multo angelica natura recupabit q̄ p̄di-
derit. **S**icq; in ordine creaturaz bonaz vna erit creatura mul-
to maiōr in bonitate q̄ sit lucifer malus in malaz genere crea-
turaz. **N**ā (nisi fallor) aī hunc virū nulla creatura erat ita bo-
na sicut post ruinā p̄mus angelus factus ē malus: atq; ita ma-
lū bonū superabat. **H**oc aut viro sup angelos caput p̄stituto
bonū longissime malū vincet: q; sine vlla p̄paratōe erit ille me-
liōr q̄ sit lucifer iste maligniōr. **D**uob; igit modis bonū malū
supabit. **P**rimo q; maiōr erit hui⁹ viri bonitas q̄ in oīb; mal⁹
sit scelerata pueritas. **S**cdo q; opa eius tāto erūt meliōra q̄n-
to deteriora sunt malinoloꝝ demonū atq; hoīm opa. **D**a veni-
am si te meo sensu fatigo et psequere qd tuū est. **R**aymūdus.
Erit q; hic hō diuinus maloz etiā dñs angeloz p̄ iusticiā: sub
cuius pedib; malignus lucifer capti⁹ innodatusq; tenebitur
vt ne pedē quidē aut vnguē preter eius imperiū mouere possit

Dialogus **S**extus

Erit tertio oim hoim dñs z suor fideliū sublimissimuz caput.
Erit quarto dñs totius vniversi. **D**ēs em creature ppter ho/
minē: ergo sicut ē dñs hoim ita erit z creaturaz: terre scz aeris
et ignis z oim que sunt. q̄ viuūt. q̄ sentiūt **D**ominicus. Sa
tis iā oñdisti quis. q̄ntus. z q̄lis. q̄s q̄ nccārius sit q̄ gen⁹ hūa
nū debeat liberare. s; nūqd̄ volet de⁹ nobis talē hoiez largi.

¶ Q deus volet hūc hoiem largi
ri. z q̄ iesus xps ipse sit iste homo **¶ Capitulu. lxiij**

Raymūdu. **D**īno necesse est vt deus velit hūc hoiem da
re generi humano. **A**d hoc em cogit eū sua immēsa beni

Nota rōnes q̄ gnitas q̄ nō patit funditus mundū interire. **Q**uid em prode/
rit in tāta dignitate hoiem cōdidisse. oēm q; creaturā in suum
obsequiū statuissē si hō nō est illū in quē cōditus est finē adēp/
turus. sed ppetuo misere periturus. **P**reterea si nullus debet
hoim saluari tūc frustra illi seruiūt creature: quod diuine sapi
entie summe repugnat. **C**ū igitur sapiēs deus sinat hoiem de
creaturis p̄tinue viuere: signū est infallibile q̄ intendit hoiem
collapsū reparare z in finez dirigere ppter quē plasmat⁹ est.
Tertio hoc ipm patz ex cōtinua multiplicatōe generis huma
ni sup terrā. **N**unq; deus post pctm̄ primi patris multiplicat⁹
set hoies in terra: imo subito destruxisset: nisi cogitaret de⁹ su
p hominē cogitatōes pacis z miseratōis. **Q**uarto si aliquo tē
poris momēto nō fuit in mūdo aliquis hominū qui debuit sal
uari: iāz tūc totus mūdu frustra erat z p nihilo. qd̄ nimis ab
surdū est dicere. **V**erū quia nullus hominū saluari potest nisi
p hunc virum saluatōrē de quo hactenus locuti sumus. ideo
postq; deus hominē ruinosū non vult perire optimā habet
volūtatem hūc virū humano generi largiēdi. **¶ Dominicus.**
D maximā dei bonitatē. pietatē. dulcedinem: qui p talem me/
diatōrē nostris parat periculis subuenire. **S**ūma igit nobis
securitas est hunc optimū hominē habituri quem longo cir/
cūtu quesitū scrutati sumus. **¶ Raymūdu.** **A**t qm̄ homini
christiano loquor: nec est mihi cōtra paganos aut iudeos di/
sputandū (hoc em̄ egi liquide in volumine vnde iste originem
ducit) iō nō oportz hic repetere q̄bus medijs aut mōis hic hō

a deo do
quo ppo
nem q̄ ho
lus longi
est iō q̄
stamē q̄ no
q̄ plete su
pctā multo
radum a
virtute p
seclera rec
pū amoz
miniciaz
ad salutē hū
rāz opatū
ipm deū z re
re flagrantē a
mortē meri
net z huius
dulus obec
ritatis scie.
contemnit
capitis mēz
bonus chūst
ra hoies nō q̄
¶ Raymūdu
bonus sit oip
Iustus q̄ qu
cū tradidit fū
nō posset det
mus volēs at
us ēēt z hoier
stimabile prec
in mortē indeb
um hōi reconc
in isto hoie qd̄

Capitulum lxiiij.

a deo donatus sit: quibus sit lachrimis et suspirijs expetitis. de quo populo oriundus. de qua femina natus: hoc solum nunc dicere conuenit quod solus iesus christus ipse sit ille homo quem deus prophetarum oraculis longe ante promissit: et in plenitudine temporis fideliter misit. **Hic** est iesus christus verus deus et verus homo in quo omnes conditiones et circumstantie que necessarie erant pro humani generis satisfactione inuenite atque complete sunt. Ipse enim deum sua bonitate et morte placauit. ipse peccata multorum tulit. ipse penas omnes remouit. tartara obclusit. paradysum aperuit. celos reserauit. et captiuantem diabolus propria virtute pertrahit. Ipse contra vicia et peccata opere et sermone predicauit scelera redarguit. radices malorum omnium propria scilicet voluntate. proprium amorem. laudem et gloriam que sunt hominum causa perditionis. et in deum inimiciciz peruenit destruxit et eliminauit. **Et** breuiter quicquid ad salutem humane nature esse potest fideliter. seruenter. humiliter. et perseueranter operatus est. **¶ Dominicus.** Tale igitur cum teneamus iesum christum deum et regem verum: quem tam pius. bonus. mansuetus. et tanto amore flagrantem agnouimus ut pro peccatis hominum amarum sustinuerit mortem: merito illum omnes homines amare. venerari. colere. et laudare tenent et huius gratiam querere. huius corpori mystico inherere. huic sedulus obedire. in quo est omnis plenitudo bonitatis et veritatis. charitatis scilicet. sapientie. merito omnium ac primorum. **¶ Qui** ergo hunc virum contemnit perpetua manet in morte. **¶ Qui** vero huius nobilissimi capitis membris efficitur in immensam crescit dignitate. **¶ Unus** enim bonus christianus melior est et prestantior quam omnes qui viuunt in terra homines non christiani. **¶ Valis** autem christianus est omnium pessimus nisi bonus. **¶ Raymundus.** Hinc pulcre licet aduertere quod iustus et quod bonus sit omnipotens deus qui hunc hominem hominibus est largitus. **¶ Iustus** qui quesivit iustum redemptoris precium: bonus qui in mortem unum christum factum sit hominem cum tradidit filium. **¶ Cum** enim homo corruptus et in immensum obligatus non posset debitum infinitum soluere quod debebat: deus benignissimus volens ab homine placari gratis contulit ei novum hominem qui deus esset et homine maior qui satisfaciatur pro homine obligato hominis in se inestimabile precium: vitam scilicet innocentissimam atque sanctissimam: quam cum in mortem indebitam deo pro homine tradidit: debitum hominis soluit: et deum homini reconciliauit. **¶ Dedit** enim humana natura maximo creatori in isto homine quod suum erat: ut in alijs hominibus redimeret quod redde-

*Nota dignita
te hois christia
ni boni.*

*Nota quo per
xpm facta sit ho
minis reconce
liatio.*

Dialogus Sextus

re nō poterat. ¶ **Dominicus.** Quid ista iusticia districtius. qđ hac clemētia misericordius. Vult deus placari ab hoīe. non tñ placari se pati nisi moriat infinitus. innocēs. immaculat⁹. At ne fiat difficultas in precio ipse illum largitur qui occidatur. Non habes inq̃t o homo vnde te redimas accipe vnigenitum fructum vētris mei ⁊ da illum mihi p scelere tuo. Da gna certe dignatio.

Que sunt illa maxima dona que

hō miserabilis recipit a iesu christo

¶ Capitulum. lxiij

Raymūdus. Postq̃z igit medicina pparata est. necē est vt eā egroto ⁊ misero hoī applicemus. Si g̃ iesus xps vul nerū nostrorū medicus est: restat vt ad illū oēs accedamus vt possint egritudines nostre recipe medicinā. Nihil in nobis tā morbidū qđ nō ipsius medicatiōis dono curet. Nos captiui sumus: ipse redēptor. nos obligati: ipse fideiussor. nos destructi ipse repator. nos morbidī ipse curator. nos mortui ipse resuscitator. nos ceci atq̃z obtenebrati ipse clarificator. nos errati: ci ipse cōductor. ¶ **Dominicus.** Utinā nūc velit hō suas calamitates attēdere vt tantū medicū sibi nouerit pfuturum. Qui sua vulnera male sanus nō sentit: hūc fotorē optimū nō requirit. qui aut nō requirit mortī sempiternē iā inhesit. ¶ **Raymūdus.** Duplici obligatiōe (vt nosti) hō implicitus tenet. scz p beneficijs acceptis. et p culpis cōmissis. Prima sp ab hoīe solui debet quā tñ secūda obligatiōe irretitus soluere nō p̃t. Nō em̃ potest deū amare. laudare. venerari culpis ⁊ criminib⁹ p̃peditus. Porro a scda obligatiōe liberari nō p̃t nisi primā cōpleat et p̃mam p̃plere nō p̃t nisi secūda recedat. Vides certe istū bicipitē laqueū. Venit igit dñs iesus xps soluit suā miseratiōe et morte obligatiōez secūda: ⁊ dat hoī adiutoriū gratie vt cōpleat primā. Solutus em̃ hō a peccatis ⁊ scelerib⁹ q̃ est obligatio secūda ⁊ infinita: iā incipit deū p suis bñficijs amare. honorare. reuereri: q̃ est obligatio p̃ma. Hoc adiutoriū gratie xps tribuit nobis tanq̃z deus: ⁊ meruit nobis tanq̃z hō. Licet em̃ om̃e qđ deus tribuit dicat g̃ra. istud tñ adiutoriū quo deū diligimus ⁊ honoramus est summa g̃ra sine qua nulla pficit alia

Nota duplicē
hominis obli
gationem.

¶ Dom
cepit
us rep
Recu
militat
Ista g̃ra
deo ⁊ amal
num ⁊ de
suis fratr
medicū
dij ⁊ exult
lere capti
amoris: ⁊ p
tis dei. Et
hoī suū bene
ica refutit ei
na cōmendat
q̃ oportuno
intorū grati
tins dixeris
bene esse.

¶ Nil
bois: ⁊ eius c
Raymūdus
cepit a
hoc em̃ expe
ceperat ergo
amare. Acc
ne amare. ⁊
quia primus
terat suā vol
ne esse acq̃sū
Spoliatus ig
mols ē turpit
atq̃z ruinas: co

Capitulum lxiiij. lxx

Dominicus. Quantū ego intelligo plus est hanc grām ac cepisse q̄s vel corpus vel animā. **N**ā sine ista gratia hō mortuus reputat. quia nihil p̄t opari inquātū hō est. **R**aymūndus Recte tu quidē. Et idcirco hec gratia deū amandi quā xp̄s ad ministrat est vita ip̄ius aīe: sine qua aīa humana deo mortua ē. **I**sta grā hoīem restaurat. reformat. viuificat. sanat. formosius deo et amabilem prestat. **H**ec grā hoīem bonum. iustū. deo dignum et dei filiū et heredē facit et ip̄m fratrē pacificū et amabilem suis fratribus restituit. **H**ec grā reducit hominē de via erroris. mendacij et falsitatis. et deducit p̄ viā veritatis. securitatis. gaudij et exultationis. **H**ec grā saluatoris hoīem reuocat a iugo misere captiuitatis. a vinculis pprie voluntatis. pprii honoris et amoris: et ponit eū in libertate et in amplissima patria voluntatis dei. **E**t (vt omnia in vno verbo p̄plectar) hec grā restituit hoī suū bene esse q̄d aī p̄diderat: et tollit ab eo suū malū esse. et ita restituit ei spiritū. salutē. et sanitatem. **D**ominicus **M**agna cōmendatio gratie dñi saluatoris. **N**unc planissime liquet q̄s oportunus ipse nobis redemptor aduenerit: a quo hec adiutorij gratia maxima condonatur. **S**ed oro te paulo apertius dixeris quomodo hec gratia iesu christi restituit homini bene esse.

Nota virtutē gratie xp̄i.

Ista gratia est totū bene esse

hoīs: et eius carētia malū esse eius

Capitulum. lxx.

Raymundus. Homo a principio (dum fuit conditus) accepit a deo esse et etiam bene esse. sed nondū optimū esse. hoc em̄ expectabat transferēdus in gloriā sempiternā. **A**cceperat ergo ab optimo conditore esse. viuere. sentire. velle et amare. **A**cceperat etiam bene esse. bene viuere. bene velle. et bene amare. **H**abebat ergo bene esse et corporis et anime. **V**erū quia primus homo hoc bene esse quod habebat et seruare poterat sua voluntate perdidit. ideo tñ sibi retinuit esse. et pro bene esse acq̄siuit esse malignū. iniustū. sordidū. caducū. viciosū. **S**poliatus igit grāz vestibis semicictijs et lacinijs ignominiosis ē turpit p̄tectus. **U**t aut meli⁹ agnosceret aīe sue cladē atq; ruīnā: corpis quoq; mala suscepit et factus est mortalis:

Dialogus **S**extus

luteus. aīalis. infirmus: vt p hec mala carnis mētis sue mali-
ciam pprobaret. si forte negligētius eā vellet dissimulare. **H**a-
bēs igit in se tā deforme malignū z tortuosum eē: factus ē suo
odibilis creatori eo q opus suū tā preclaz in se hō corruperat
Innētus g inutilis. corruptus. abhoiabilis: ad nihil aliud va-
cabat nisi vt ppetuis ignibz destinef. **V**erū licz pdiderit hō su-
um bñ esse: remāsīt tñ ipsa obligatio amoris z reuerētie quam
soluere certe oportebat: nec erat illi aliq excusatio. qz sua volū-
tate bñ esse pdiderat. **D**ominicus. **H**inc certe palā intueor
qz reddere hoī suū bñ esse nihil est aliud qz reducere eū ac mu-
tare de malo. tortuoso. iniusto. vicioso eē: ad bonū. rectū. san-
ctū. iustū. salutiferū. vt hō bñ viuat: bñ intelligat: bñ amet: bñ
velit z possit. vt sit scūs. honestus. decorus. pulcer. virtuosus
Raymūdu*s* **A**spice igit dei dulcissimā bonitatē. qui (vt ho-
minē sibi federaret z remotis tot malis in p̄mis bonis restitue-
ret) dedit hoī iesum xp̄m qui oēm de medio tulit offensam. re-
mouit culpā z penā: z ad bñ esse pristinū hoīem reuocauit. **R**e-
cipit ergo a iesu xp̄o vt amet z metuat honoret z laudet deum
vt diligat. primū sicuti seipm: z in his oībus gaudeat. p̄seueret
exultet. tripudiet. delectef. **E**cce hoc est bñ esse. hec est vera vi-
ta aīe que p xp̄i grām hoī repatur. **D**ominicus. **T**ria itaqz
colligo bñficia maxīma q xp̄i miseratōe donant. scz indulgen-
tia vt offensa deleat. grā vt bñ esse cōferat. gloria vt esse opti-
mū aliqñ donef. **F**lam gratie sp debet gloria. **G**ratias igit im-
mortales xp̄o q ista nobis suo sanguine mercatus est.

In hoīe xp̄iano sunt tres ge-
neratiōes z tres fraternitates distincte ¶ Capitulum. lxi.

Raymūdu*s*. **U**t pfectius adhuc z clarius xp̄i grām z bñ
esse hoīs agnoscas scire te puenit q adā p̄mus pater re-
cepit a deo corpus z aīam z bñ esse. **S**ed dñ bñ esse p inobedi-
entiā pdidit: esse tñ imo z male eē corpis z aīe reseruauit. **P**or-
ro xp̄ianus hō instar p̄mi tres hz res sibi collatas: distinctis
tñ generatōibz. **H**z em carnē a p̄mo parēte: hz aīam a creato-
re: hz z bñ esse a xp̄o redēptore **I**sta tertia p̄pleta est z p̄fecta: si-
ne qua due p̄me corrupte manent z pdite. **H**ec em generatio

Capitulum lxi.

sancta est et tota bonitas. rectitudo et pulcritudo animarum. **I**sta
tertia generatio omnino priatur prime multiplicitate ratione. **P**rimo: per
primam enim generationem caro dominatur et anima seruit. per tertiam anima do-
minat carnem et sue subijcit seruituti. **S**ecundo: per primam generatio-
nem homo erat totus carnalis. luteus. brutalis: per tertiam homo fit spiri-
tualis. rationalis. diuinus. **T**ertio: per primam homo perdidit similitudinem dei
et nanciscitur similitudinem diaboli. sed per tertiam recuperat dei similitu-
dinem et in pristinum se attollit decorum. **Q**uarto: per primam homo reci-
pit in se radicem omnium malorum: sed per tertiam omnium bonorum fomitem recu-
perat et conseruat. **D**ominicus. **H**inc iam cernere licet apertius
quantum primus et secundus adam sint inter se contrarii. **P**rimus hominem cor-
rumpit et perdit. secundus reparat medetur et saluat. **I**lle animam a creatore
corpi infusam inficit et occidit: iste eam mundat ornat et viuificat.
Ille omnes quos de se gignit filios perpetuis cruciatibus damnat.
iste suam sobolem baptismi lauacro purgatam in celestibus eleuat et
coronat. **I**lle sua fetida carne omnes commaculat: iste sue sancte et mundi-
cie carni sociatos mundos reddit et lucidos. **R**aymundus.
Egregie sapientis: nunc pauca de triplici inter christianos fraternita-
te loquimur. **P**rima est carnalis quam omnes ab uno primo parente de-
scendunt. **S**ecundo sunt fratres: quia ab uno patre spiritu deo suas
animas accipiunt. **E**t iste due coes sunt etiam et pagani et iudei.
Tertio sunt fratres quia ab uno patre christo omnes bene esse sortiuntur.
Hec postrema est omnium optima: sine qua due prime mortue sunt.
Hec fraternitas est magne nobilitatis. magne excellentie et amo-
ris: magne bonitatis charitatis et unionis. **H**ec fraternitas est
infiniti meriti valoris et premeriti. quia christus deus homo emit eam morte
sua. vitam tribuens precii infiniti. **H**ec fraternitas est fraternitas
gracie. quia christus gratiam patris eam suis prolibus assignauit. **C**eterae autem
due sunt nature. **D**ominicus. **M**erito hec tertia fraternitas
tante est dignitatis. quia de patre dignissimo et illustrissimo christo ori-
ginem sumit. **S**ummo igitur amore se debet inuicem diligere christianus.
qui talem et tam amabilem sortitur patrem qui eos suo sanguine lauit.
sua morte redemit. sua resurrectione iustificauit. sua glorificatione
coronabit. **R**aymundus. **U**t cuncta melius intelligas quam de hac
triplici generatione et fraternitate locutus sum unum manifestum ti-
bi ponam exemplum. **C**orpus humanum recipit esse: recipit et bene esse.

Nota quo ge-
neratio spiritalis
priatur carnali.

Nota de tripli-
ci inter christianos
fraternitate

Dialogus Sextus

Nam epar. cor. et cerebrū alijs largiunt mēbris omne qđ hñt
Epar em̄ dat esse grossum. estq; ipsis mēbris instar corporis.
Mittit nāq; eis humores corpulētos ex qbus mēbra generā
tur. nutriunt. sustentant. Hoc aut facit pvenas ex qbus largi
tur sanguinē. z est qsi p̄mus adā qui dat carnē solū. Secdo cor
ipm mittit calorē naturalē. z cōfert oībus mēbris vitalē spiri
tū. z habet se ad modū dñi creatoris q dat aīam viuētem hu
mano corpi. Est ergo hic spūs quasi mēbroz aīa: sine quo oīa
mēbra mortua deputant. Tercio ipm caput seu cerebrū qđ est
altissimū spargit in oīa mēbra p nervos sensum z motū. z est si
cut xps dans bñ esse toti corpi. Sicut igitur corpus ab epate
grossum sanguinē: ita hō recipit ab adā sensibīlē carnes. Et si
cut corpus recipit a corde spiritū vitalem: ita hō recipit a deo
aīam viuēte. Sicut quoq; corpus accipit a capite sensum et
motū: ita z hō capit a xpo grē adiutorii. Et quēadmodū cor
pus iacet paraliticū. languidū. z mortuū. z sp deorsum labit.
nisi sensum a capite motūq; recipiat: nec quicq; ei prosunt aut
epatis aut cordis munera: ita nisi hō gratie adiutorii z bñ esse
recipiat sp ad terrena corruit: nec quicq; illi pdest corpus atq;
arbitriū recepisse. **D**ominic⁹. Hoc exēplo z ceteris q paulo
aī de gratia dixisti efficacissime destruitur heresis pelagiana.
Nec em̄ falso asserit post acceptū a deo libez arbitriū xpi gra
tiā nō esse hōi necessariaz. Dicūt nepe hoīes supbissimī: a deo
habemus q hoīes sumus. sed nostrū est q iusti sumus. Nesci
unt em̄ q liberū arbitrium in primo patre corruptū sursum ad
iusticie opa attolli nō potest: innumeris obligatiōibus irreti
tum nisi christi miseratōe solvatur.

Mors xpi vñ hōi grā conferē
et bñ eē gñat i hoīe xpiano vñā nouā obligatōez. **Cap. lxxii**

Raymūdus. Sicut supra in dialogo de obligatōe mon
strauimus hoīem astringi deo p bñficijs creaturaz acce
ptis. debereq; inde deū toto corde diligere. honorare. lauda
re. Multo tñ āplius z sine vlla p̄patione obligat hō optio lar
gitori: q iesum xpm illi ptulit p quē omnē suā miserā. culpam
iram z offensam felicit z efficaciter expiauit. Quāto xps plus

Capitulum lxviij.

valet q̄s oēs creature: tanto magis obligat hō p suscepto xpo
q̄s pro oībus creaturis. **C**ū em̄ xps sit psona infinite bonitatis
et hūc largiēdo deus exhibuit hoī infinitū amorē z immēsam
liberalitatē. iō duplici obligatōe infinita hō constringit z chri
sto redēptori z patri largitori. **Q**ue quidē obligatio multū dif
fert a prima. **N**ā prima est naturalis z ppter esse hoīs z ppter
mundū. sed ista obligatio est ppter bñ esse hoīs p iesum xpm.
Ite prima est ppter hoīem factuz de nihilo negatiuo. s; ista est
ppter hoīem collapsuz in nihilo puatiuo. **D**e nihilo negatiuo
factus est hō: qui corruēs in maliciā: in iniusticiā: in turpitudi
nē: cecidit nihilū puatiuū puans seipm suo bñ esse. sua grā. sua
iusticia. **Q**uādo igit̄ deus extraxit hoīem de isto nihili pferēs
sibi p xpi mortē bñ esse z bñ viuere: tūc iterū fecit hoīem de ni
hilo. **P**rimo hoīem fecit cū nō ess;: deū refecit cū funditus pe
risset. **V**ez qz magis est hoīem reformare q̄s facere z maioris
valde pietat; (vt em̄ nō crearet̄ nō demeruerat: s; creatus z su
pbus z inobediēs factus meruit vt illud pderet qd fact⁹ erat
et illud ppter qd factus erat) iō in infinituz āplius obligat hō
p eo q̄ tam gratuita miseratōe moriētis xpi restauratus est: q̄s
q̄ aū dei manu plasmatus est. **D**ominic⁹. **M**erito id quidē
Nam in isto ope reparatōis nostre deus suā vltimaz ostendit
amiciciā. charitatē. amorē. dulcedinē: donās nobis suū sibi fi
liū coequalē quē amara morte peremit vt nris mortib; subue
niret. **S**ed rogo te quō poterit hō finitus hanc infinitā solue
re obligatōem. **R**aymūdus. **D**uob; modis: intellige q̄ dico
Primo p̄t hanc obligatōem soluere si offerat deo suū amorē.
suū timorē. suā laudē. suā deuotōem: ita tñ q̄ cū istis sil et xpm
offerat q̄ est sufficiētia nra: p quem plenissime deo reddim⁹ qd
debemus. **A**d hoc em̄ nob a deo xps largitus est vt p illū sup
pleamus qcqd ipi nris virib; nō possumus. **S**emp em̄ accep
tat filiū pz. quē si omiserim⁹ z p nosipos ad deū accedere volu
erim⁹ reijcimur. repellimur. z vt supbissimi iudicamur. **D**ñi
cus **N**ec imerito. q̄ em̄ sine mediatore ad deū iratū re⁹ accessse
rit gūiori aīaduersiōe pcussus supbie sue penas dabit. **R**ay
mūdus. **S**cdo p̄t hō hanc obligatōem soluere si mortē filij dei
qua redēptus est grata sp memoria gestauerit. **I**mpijssimū em̄

Nota qualiter
ista obligatio
solui potest

Dialogus Sextus

Nota meritū
passiōis xpī. et
meritū memo
rie passiōis ei⁹

est tam benignissimā miseratōez ingrato trāsire pectore. Passio nēpe xpī est infiniti meriti et totū hoīs bonū. ideo oē studiū xpīani et tota eius cogitatio atq; intētio versari d; circa memoriā mortis xpī: in q̄ sunt oēs thesauri diuitiaz et meritoz oīm. Qui igit vult sue obligatōi digne satisfacere et oēm in se virtutē et oīne xpī meritū possidere. recipiat in memoria passionem eius p quā sit in seipso viuificatus. deo recōciliatus. a diabolo liberatus. **D**ñicus. Sed nōne mors xpī iā trāsijt. quō ergo qd trāsijt et iam nō est mihi poterit pdesse. **R**aymundus. Dixi iā tibi. Licet em xpī mors trāsijt: meritū tñ mortis in eternū manet. Qd meritū tūc in se hō recipit qñ in memoria deuotus recipit ipam mortē. Et qz meritū sp̄ viuūt: idcirco q̄ in se accipit xpī mortē p recordatōem viuūt in xpō. gaudet. iocūdā. exultat. Qui vero xpī mortē nō recordat ingratus est: nec p mā obligatōem soluit nec istā. sed pctōz suoz obligatōe cōpedit⁹ manet in morte. in ira dei. et in vīculis diaboli. **D**ominic⁹. Hinc p; qz xpīanus pctōr et ingratus seipm diligēs. suā queritās glīaz. suā famā: et respuēs xpī infinito reatu sup ceteros hoīes se astringit. Tantū em pctā homīs xpīani excedūt pctā oīm paganoz ac iudeoz: qñtū obligatio mortis xpī (cui xpīanus reus tenet⁹) supat obligatōem p bñficijs acceptis a creatur⁹. Est ergo malus xpīanus oīm qui viuūt hoīm neq̄ssimus et infinitis supplicijs pre ceteris dign⁹. Unū tñ est qd me vehemēter mouet. Si p xpī mortē hoī cōferē bñ esse: qd est q̄ q̄ tidie tāta mala nūc corpīs nūc aīe expimur. et plerūq; maiora q̄ qui xpī grām nō receperūt. Corpus vt pus manet infirmus miser. fragile. mortale: aīa vero mille q̄tidie agitat⁹ tētationib⁹ nunc carnis. nunc mundi. nūc diaboli. Ubi ergo est istud bene esse de quo loqueris

Quod licet hō lapsus reparet⁹ quantum ad bñ esse aīe. manet tñ malū pene in corpe. ¶ **C**ap. lxxviii

Raymūdus. Intellige p mū quid sit bñ esse. et qd male eē. et tūc facile qd q̄ris inuenies. Bñ esse aīe est q̄ sit iusta. sancta. recta. imaculata. fugitās vicia et pctā. et q̄ deū amet. laudet. honoret. Hec p xpī grām aīe xpīane pferunt. atq; hoc mō

Capitulum lxxiij. lxxix

accipit bñ esse et bñ viuere. **Dominicus.** Si hñ xpianus bñ esse q̄ret tot mala patit̄ in carne. **Raymūdus.** Dagne pietas est ista disp̄satio. Ideo em̄ corpus manet fragile et infirmū ne negligat hñ se lapsum: se pditum aliqn̄ fuisse et xpi gr̄a reparatū. Scdo vt meminerit amoris. obsequij. et charitatis sibi a saluatore exhibiti. nec tā preciosam mortē frivola putet. Tercio vt cautus sit ne itez peccet et eternas det penas que corporis mala lōgissime superēt. **Floueris** tñ q̄ istas carnis nre miseras xps nobis in bonū cōuertit. q̄ eas et volūtarias facit et meritorias. Si em̄ tolleret in hac vita oēs penas tolleret de medio etia; merēdi occasiones oēs. oīs nēpe pena volūtarie pro xpo p̄pessa admodū est meritoria. **Vides** ergo quō mala corporis pus inuolūtaria dñi xpi gr̄a volūtaria fiunt ad bñ eē aīe traducunt. **Dominicus.** Sed qd̄ dicis de malis q̄ q̄tidie in aīa p̄petimur. vt sunt tētatiōes. tribulatiōes. sollicitudines: timores et mille picula. **Raymūdus.** Nihil p̄t tollere bñ eē aīe p̄ter solū pctm̄. noli assentire pctō et nihil tibi est nocitū. **Quic** qd̄ em̄ hñ in aīa patit̄ dempto pctō totū illi vertit̄ ad salutem. **Nota de mal** aīe quō fiunt hñ in salutē.

Dñicus. Quō p̄t cōcupiscētia carnis (q̄ inimica est aīe) fieri aīe in salutē. **Raymūdus.** Dñi nō assentit: dñi eius appetitū frangit: dñi ei⁹ desiderijs reluctat. **Dñicus.** Sed q̄re xpi gr̄a nō penitus hanc destruit. **Raymūdus.** Certe ne tibi tollat occasionē pugnādi. vincēdi. merēdi. Olim hec cōcupiscētia te traxit ad culpā: nūc captiua te ducit ad grām. Tu tñ eā cōpme et retine sub tributo. noli eā repēte ingulare. s; tanq̄ mortale inimicū vinctis irretitū sine languescere. tabefieri. et senesim mori. **Propter** tres igit̄ rōnes ista carnis cōcupiscētia hñi derelicta est. **Primo** vt de tuo aduersario q̄ te olim occiderat egregie vindices. **Scdo** vt inimicū habeas q̄ te torpentē pugnacē sp̄ faciat atq̄ victorē. **Tercio** vt dñi hunc nōnunq̄ repugnantē senseris: gr̄e memineris saluatoris q̄ te supiorē fecit. q̄ illū tuis pedib; subiecit. a q̄ quotidie tot hoīes capiunt. inficiunt. iugulant. Si ergo hec cōcupiscētia facit ad bñ esse hominis: que tamē nociua videt̄: multo amplius tribulatio. p̄secutio. sollicitudo. timor. circūspectio: que dum p̄ christo volūtarie p̄petiunt̄ maximaz parāt aīe coronam. **Dominicus.** Op

Dialogus Sextus

timus sermo tuus et admodum informatiuus ad necessariam patientiam. Sed nunc superest ut quibus formis aut medijs christus suis fidelibus bene esse conferat et salutem sapienter edisseras.

Quibus formis aut medijs christus

accipit bene esse a christo

¶ Capitulum. lxx.

Raymūdus. Ut homo christianus recipiat bene esse a christo: necesse est ut nouerit et susceperit septem ecclesie sacramenta.

Christus enim benignissimus miserator dona gratie sue per res visibiles et palpabiles instituit elargiri: ut homo exterioribus rebus imbutus quod introsum in anima accipiat agnoscat. Non tamen id quod seria de septem dat visibile est. sed per signum visibile denotatur. Ideo sacramentum ecclesie sacramentis. dicitur quod est sacre rei signum. Sicut per scalam nature visibilem homo ascendit ad cognoscendas res inuisibiles ut supra patuit. ita dominus iesus statuit ut per scalam visibilem sacramentorum homo lapsus se erigat ad res spirituales. non solum ut eas agnoscat: verum etiam in se recipiat. Prima scala est nature. secunda est scala gratie. Prima est scala creatiois: secunda est repationis. vite. et salutis. Prima est hominis in quantum homo est: secunda est hominis in quantum lapsus est. Si ergo voluerit deum inuenire per scalam primam: necesse est ut prius ascendat per secundam: utpote collapsus depressus et dei inimicus. Item per primam scalam homo ascendit ad deum. sed per secundam homo ascendit ad hominem deum. Prima instituta est a deo creatore. secunda condita est a deo saluatore. ¶ Dominicus. Non mihi mirum videtur quod christus ordinauerit per res corporales hominem debere recipere bene esse cum in prima conditioe mundi ad hoc res corporales quasdam deus creauerit ut per eas homo habens bene esse recipet optimum esse. Lignum enim scie boni et mali quod utique erat corporeum propterea deus instituit ut si homo seruasset obedientiam super hoc ligno impositam: debere bene esse quod habebat transisset ad optimum esse quod nondum nouerat.

¶ Raymūdus. Hoc quod dicis etiam huic sententie opitulatur. quod si cut homo lignum hoc vetitum gustando per res corporales cecidit. ita illi per res visibiles christus erigere curauit. Iste autem res per sacra christi verba consecrate tale recipiunt efficaciam et virtutes ut homo eas in se suscipiens ea sine dubio gratiam adipiscatur que homini res visibiles significare videntur. ut patebit in subditis. Et congruenter his re

Hic incipit materia de septem sacramentis ecclesie sacramentis.

Nota dominicam inter duas scalas.

bis co
ho per
verbu
apost
bus m
reque
Quia igit
recipit
notari. v
sancta a
Secundo p
mas. Ter
igitur bec
¶ Qu
baptismi d
Raym
eam
mista prin
te putrid
ne oem e
sam. et ide
baptismi
repurgata
luno regen
et animare
dei filia. be
cui locati
parris et fi
culaz qua
efficitur ne
stianus. cui
cre intellige
tis quod san
bere quod l
ppm mittet

Capitulum

lxx.

bus corpeis xpi verba q̄ omnē habēt virtutē sociant. vt sicut
hō per verbū dei est creatus ⁊ p creaturas collapsus: ita ⁊ per
verbū xpi creaturis immixtū recreet ⁊ sublimet. Verba etiā
aptius res inuisibiles suo significato repñtant. ⁊ iō merito re/
bus visibilibz copulant vt pfectius hō credat se eā gratiā int⁹
recipere que p res corpeas forinsecus denotat. ¶

¶ per verba
xpi ecclie sacra
formantur.

Dominicus.
Quia igit per has res visibiles xpo miserante hō sanctificat ⁊
recipit intus grām. vitam. ⁊ salutē: hoc est bñ esse. iō debēt ho
norari. venerari. ⁊ cū omī reuerētia ⁊ deuotōe suscipi. et debēt
sancta appellari ⁊ sacramēta. Primo qz significāt res sacras.
Secdo preparāt hoīem ad recipiendū res spirítales ⁊ sanctissi
mas Tercio qz a scīssimo xpo eas nouimus īstitutas Merito
igit hec scala appellari dīz scala sacramētalis. S; tu p̄gredere

¶ Quō per primū sacramentū sc;

baptismi dat aīe humane bene esse.

¶ Capitulū. lxx.

Raymūdus. Nūc in spēali de septē sacramētis pauca di
camus. ⁊ quō p ea datur aīe humane bñ esse Inter sacra
mēta primū occurrit baptismus. Aīa humana carni corrup
te putride ⁊ malis ꝑcupiscētīs īfecte copulata trahit a sua car
ne oēm corruptōem ⁊ culpā originālē ⁊ ꝑcupiscentiā maculo
sam. ⁊ ideo necē est si debeat a suis sordibz emūdari ad aquas
baptismi lauāda festinet. alioqñ si nō fuerit aquis illustratiōis
repurgata portabit in eternū immundiciā suā. Ista aut ab
lutio regeneratio vocatur. quia vetus homo illic renouatur:
et anima recipit nouū eē spirituale qđ nō habebat. et efficitur
dei filia. heres dei ⁊ coheres xpi. Ista itaq; ablutio materialis
cui sociant verba sacra. scz ego te baptizo. id est lauo in nomie
patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti: significat ablutiōem inuisibilē ⁊ oc
cultā: quā xps intus in aīa operat. In hoc baptismo sicut hō
efficitur nouus: ita ⁊ nomē acquirit nouū. vt a xpo vocet chri
stianus. cui iā xpi gratia cōicāta est ¶ **Dominicus.** Hinc pul
cre intelligo xpianū hoīem esse infiniti ꝑcij. valoris ⁊ dignita
tis qđ xpi sanguine (vñ ⁊ baptismus rubet) mūdatus ē. Nec de
bere quēq; ledere hoīem xpifidelē nisi qđ velit infinitā iniuriā in
xpm ꝑmittere: cui⁹ ipe ⁊ nomē ⁊ grām ⁊ dignitatē gerit. Sed

¶ uñ

Dialogus Sextus

Quo visibile
inuisibili coap-
tatur.

Nota baptis-
mi virtutem.

nunc ostēde obsecro quō hec visibilis ablutio interiori purga-
tioni coaptet. **R**aymūdus. In promptu est. Nam sicut aqua bap-
tismatis clara trāsparens et lucida est: ita aīa in baptismo reie-
ctis culpārū tenebris intelligētie et amoris lumē acceptat. Itē
sicut aqua estū refrigerat: ita et baptismus concupiscētie calorem
et feruentē carnis motū ptemperat. et gehēne incēdia penitus
eliminat. Itē sicut ablutio fit a capite descendēs in oē corpus
ita fit oīm culpaz et penarū (q̄ ab originali pctō tanq̄ a capite
sumpserūt exordiu) plena remissio. Et ut vtutes sacri baptis-
matis in vnū pgregē: in baptismo fit trāsmutatio de morte ad
vitā. de tenebris ad lucē. de seruitute carnis et demonis ad ve-
rā libertatē et seruitutē redēptoris. In baptismo hō moriū car-
ni et viuit spiritui: moriū vicio et viuit vtuti: exuitur opibus te-
nebray et armis lucis induit. veterē deponit hōiem et nouū in-
duit q̄ fm deū creatus est. In baptismo pterea tanq̄ p scalam
xps descendit ad hōiem: et hō scandit ad deū: et fit inter vtrosq̄
quidā dulcissimus matrimōnij ptractus. quia aīa xpm suscipi-
ens a xpo vicarijs brachijs suscipit: et veteribz viciozū vestibz
spoliata incorruptibilibz virtutū vestibz adornat. **D**ominic-
us. Ex isto dulcissimo sermōe tuo luceclarius apparet cū qn-
ta celebritate. deuotōe. alacritate. et pietate debeat baptismus
et cōferri et suscipi: in quo humana aīa omēs culpas deponit
maculas diluit. nouā natiuitatē acquirit. demonis et carnis la-
queos euadit. inter se et deū noua federa iungit. et in xpi spon-
sam castissima transit. **U**bi ergo tantorū est bonorū institutio
magna debet celebritas obseruari.

Per sacramentū cōfirmatōis

datur etiā bene esse anīme humane

¶ Capitulū. lxxi.

Raymūdus. Sicut in baptismo hō quasi mō genitus in-
fans abluī a sordibz et emundat. ita in sacramēto cōfir-
matōis crescit. augmētatur. roborat. In his em̄ q̄ ad corpus
ptinent: primo videmus hominem de vulua nasci: secūdo na-
tum crescere et roborari. Ita in spiritalibus homo primum de
vulua: hoc est de fonte ecclesie miltice generat: deinde in spiri-
tali vita p cōfirmatiōis sacramentum augetur et roboratur.

Capitulum lxxi. lxxij

Et quia in ista roboratio fit noua opatio et nouus anime effectus. ideo nouum etiam debuit institui sacramentum et a primo distinctum. Verum quia in quolibet sacramento oportet ut visibile proportionetur rei inuisibili. idcirco crisma quod est compositum ex oleo et balsamo cum precibus gratia operantibus. istis scilicet signo te signo crucis. confirmo te crisma te salutis: huius sacramenti virtute optime reputantur. **D**ominicus ostende nunc queso quomodo hec exteriora interioribus assimulentur.

Raymundus dixit in crismate oleum et balsamum contineri. Si autem oleum supernet aque ita gratia confirmationis gratiam baptismatis superat. Item oleum reddit aquam saporosam: ita confirmatio baptismati hominem magis efficit populis famosum. vita. salute. bonitate. puerfatione. sermone. Item oleum extenditur et dilatur super aquas: ita per hanc confirmationis gratiam homo exteriorius ad bona opera dilatur et nomen christi amabile reddit cordibus aliorum. Item oleum nitidum est et plucidum. ita hoc sacramento homo conscientiam possidet mundam et iusticie luce serenam. Item oliua etiam seua hieme semper viret: ita per hanc sacramenti gratiam perfertur homini ut nulla aduersitatum aspitate frangatur. sed semper in bono perseueret: et in secundis et in tristibus. Item oleum lenem est. dulce. suauem. benignum. ita hoc sacramentum facit hominem humile corde et mitem conuersatione. gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Preterea sicut oleo permiscetur et balsamum quod suauem valde spirat odorem: hoc significatur quod gratia huius sacramenti homo extra se spargit fragrantiam bone fame. bone opinionis et vite qua alios ad se trahit et suo exemplo instituit. Item ista unctio fit signo crucis in fronte ut significetur quod in hoc sacramento datur gratia ad publice pro fide pugnandum: ad christi nomen et crucem et mortem audacter et sine rubore perficiendum. et ad tormenta. contumelias et ludibria si opus fuerit instantissime perferendum. Certe vidisti quomodo hoc sacramentum bene esse et gratiam et fortitudinem conferat animabus. **D**ominicus. Vidi equidem et christi miserationes stupeo vehementer qui huiusmodi remediis nostris vulneribus suffragatur.

¶ **¶** per sacramentum eucharistie supra modum bene esse et multiplex gratia donatur. ¶ Capitulum lxxij.

Raymundus. Post confirmationem sequitur eucharistia. id est bone gratie sacramentum. in quo preceteris continetur et perfertur omnis gratie

Dialogus Sextus

plenitudo. Videmus q̄ in vita corpali primū p̄cedit genera-
tio. deīn sequit̄ augmētatio p̄ quā hō perducit̄ ad plenā vitam
ita tertio requirit̄ alimentūz quo oīs vita p̄duret in esse. Pari-
mō est in vita spūali. Nā in baptīsmo spūaliter nasceris. in cō-
firmatiōe augmētaris: z eucharistia aleris z enutriris. quo fit
vt in vita spiritali p̄serueris z p̄plearis. ¶ **Dominicus.** S; quo
cibo alit nos xp̄s in h̄ eucharistie sacramēto. ¶ **Raymundus.**
Nō alio vtiq; q̄ seip̄o. sua carne. suo sanguine. sua diuinitate:
que realiter z veraciter in hoc sacramēto p̄tinent. Ecce hoc ē
pabulū amoris. esca dilectōis. ferculū ardentissime pietatis q̄
te nutrit deus tuus. redēptor tuus. Sicut em̄ nutritio corpa-
lis fit p̄ calozē naturalē. qui si defecerit iā nutritio cessabit. sic z
nutritio spūalis p̄ calozē fit spiritalē. hoc est p̄ amorē. Et sicut
calor naturalis cōuertit nutrimentū in rē nutritā: ita amor cō-
uertit amantē in rē amatā. Corpalis tñ nutritio z spiritalis fi-
unt p̄trario mō. Nā in corpali alimentū vertit̄ in naturā aliti
sed in spūali alitū in naturā vertitur alimēti. Dandūcās em̄
xp̄m nō in tēp̄s mutat̄. sed tu mutaris in xp̄o: formā z imagi-
nē z xp̄i similitudinē vere recipiēs atq; ita xp̄o p̄iūgeris z eius
membz efficeris. Hinc iā intelligis quō hoc sacramentū sca-
la sit in qua p̄ res visibiles (vt sunt forma panis z vini) hō ascē-
dit ad xp̄m. z xp̄s descēdit ad hoīem. Istis rebz visibilibz acce-
dit sermo xp̄i z verū xp̄i corpus efficit̄ z verus sanguis. ¶ **Do-
minicus.** Quō tu mihi ostēdis q̄ potestate verborz xp̄i panis
qui in altari est in xp̄i carnē trāsformat̄. ¶ **Raymundus.** Cre-
dis xp̄m deū esse z creaturas oēs verbo formasse. ¶ **Domini-
cus.** Credo equidē. ¶ **Raymūdus.** Si ḡ potuit p̄bo naturaz
creare: quare nō poterit naturā cū voluerit verbo traducere.
¶ Nunq̄d erit infirmior sermo xp̄i trāsmutando naturā q̄ creā-
do. ¶ At aut̄ noueris q̄ xp̄i verba id realit̄ efficiūt qd̄ dicūt his
rōibz poteris edoceri. Prima rō. oīno necē est q̄ p̄ba crea-
toris ascēdant vnū gradū supra p̄ba creati hoīs. sed hoīs ver-
ba sp̄ significāt aliqd. ergo dei hoīs p̄ba vltra id qd̄ significāt
etiā faciūt quod dicūt. Scda. verba hoīs aliqn̄ sunt falsa. vt ḡ
vnū gradū vltra tribuam⁹ verbis xp̄i o; necario asserere q̄ sp̄
sunt vera. iō in veritate opant̄ qd̄ loquunt̄. Tertia. si creatura

¶ Vnde ver-
borz xp̄i panis
vertitur in cor-
pus christi

h; vnde
tat panis
in altari
beter alit
quod panis
q; repit
et vnu sunt
his specie
terea sicut
nū lertific
trū. lertā iō
grans par
mē pcept
vnu z alia
panis z vin
gineū qd̄ in
in pdestinat
p̄gredere
et vnu in
tia q̄ nulla
ita p̄ hoc
tunt. z effi
¶ Quare
xp̄i carnē z
xp̄iam in xp̄i
manere. Qu
pus sunt ita
terea. sicut
melior effi
mundū. sc̄m
cus. Dagn
gillūm sacri
opam ab i
mū bonitatis
¶ cat

Capitulum lxxij. lxxiij

h3 virtutē trāsmutādi in se aliā creaturā (nā caro humana mutat panē in suā subam) multo magis vba xpi sua virtute panē in altari vertit in suā carnē z vinū in sanguinē. **Dñicus.** Libēter assentior rōibus tuis. nā z vere z firmissime st. Sed nūc queso paucis ostēde quō hec visibilia in h3 sacramēto interiorē grāz repñent. **Raymūdus.** Pareo libēs. Sicut em panis et vinū sunt ipius corpis plena refectio: ita corpus xpi qđ sub his speciebus pñet optimo spiritali cibo aīam refocillat. **P**reterea sicut panis supra oēs cibos corpus nutrit z sustētat: z vinū letificat z inebriat: ita corpus z sanguis xpi aīam reficit. nutrit. letā iocundā atq; ebriaz reddit. **P**reterea. sicut ex multis granis panis fit. z ex multis acinīs vinū pñuit: ita in hac sacramēti pceptōe multi xpiani in vnā fidē xpo iungunt z fiunt cor vnū z aīa vna. **D**ominicus. Ex hoc postremo pz qđ p formā panis z vini duplex inuisibile denotat. scz verū corpus xpi virgineū qđ in h3 sacramēto pñet. z corpus xpi mysticū: eccia scz in pdestinat qđ nō realr sz significatiue repñat. **N**ez tu vltra pgrede. **Raym.** Audi igi pñter. sicut res corpales panis et vinū in h3 sacro in eā ascendūt dignitatis z nobilitatē emine tiā qđ nulla p̄t cellior estimari (trāseūt eī in corp⁹ xpi glificatū) ita p hoc sacm boni xpiani sublimant. deificāt. z in xpm puer tunt. z efficiunt cū eo vni⁹ volūtatis. amoris z germanitatis. **P**reterea. sicut panis viniq; suba formis extra remanētibus in xpi carnē z sanguinē occulta p̄tute puerit. ita p hoc sacm aīa xpiani in xpi aīam z deitatē occulte pmutat. corpe in sua spē pmanēte. **P**reterea: sicut p vbi suū xps res visibiles p̄rit in corpus suū: ita in h3 sacro p̄rit corda aīasq; pioz in semetipz. **P**reterea. sicut in h3 sacro panis corpore⁹ aliā naturā induēs mltō melior efficit: ita corp⁹ xpiani digne cōicātis meliorat. z castū mundū. scm. z xpi obseqis deditū z rōni subditū efficit. **Dñi** cus. Magnifica st̄ que loqris z qđ vehemēter in amorē hui⁹ dignissimi sacri mentē hoīs inflāmāt. **H**inc claret qđ p̄tute hui⁹ optimi cibi xpianus enutrit. roborat. p̄plet. pficitur. z ad vlti mū bonitatis terminū qñtū in h3 mūdo possibile est accelerat.

Quo visibile
inuisibile gra
tia significet.

¶ caro xpi est penitus cōtraria

¶ Dialogus Sextus

corrupte carni pmi hominis

¶ Capítulum. lxxij.

Raymūdus. Ex his q̄ iam diximus facile potes aiaduertere mi dñice q̄o p̄mus hō z scōs scz xps p̄trarianē. ita et caro xpi est oīno p̄traria carni p̄thoplasti. Habz em̄ pprietates z opatōes respectu aīe longe diuersas. Nā caro p̄mi hominis causat in aīa oēm corruptōem. infectōem. p̄ditionem z mortē. sed caro xpi cōfert aīe se sumētī integritatē. puritatē. vitā gratie. z vitā glie. Preterea sicut caro corrupta in adā turpiter libidinosē p̄ coitū generata est causa q̄cqd aīa experit mali: ita caro xpi mūdissime sine coitu de virgine orta erit aīe humane cā oīs boni. oīs virtutis. iusticie. z salutis eterne. Preterea sicut ipsi aīe imputat originale pctm̄. eo q̄ vnī carni viciate: ita dñi aīa copulat carni xpi sanctissime ab oīni pctō immunis efficit z omne xpi meritū cōpartit. Preterea sicut caro ade est archa oīm vicioz. oīm criminū. sordiu z malozū: ita caro xpi est archa oīm virtutū. oīm bonoz z thesauroz spūaliū oīm. Preterea sicut caro p̄ma sepat animā a societate z amicitia dei z facit eā sociā diaboli: ita caro xpi iūgit aīam deoz eterne pace p̄federat. Et sicut diabolus p̄ ade carnez aīas rapit et occidit: ita xps sua carne aīas aucupat z viuificat. Preterea sicut aīa sociata sue carni p̄ voluntatē z amorē mille sordibz et vicijs inquinat: ita si societ p̄ amorē carni xpi p̄placendo z in ea delectando ab oīni spurcicia emūdat. **D**ominicus. Hoc postremū nō est p̄functorie trāseundū. Duplicē ego aīe rōnalis societate cū carne cōsidero. Unā habet cū sua carne z hec est naturalis. aliā hz cum carne xpi: z hec est volūtaria et mere dilectōis. Per p̄mā vnionē recipit caro vitā ab aīa. sed p̄ secūdam vitā accipit aīa a carne xpi p̄ quaz deitati in pacis federa copulat. Et qm̄ aīa magis illic est vbi amat q̄s vbi animat. iō aīa xpi carni p̄ amorē sociata tā sancta. tā virtuosa efficit q̄ a carnis sue copula possit nullatenus maculari. Et merito aīa plus tenet xpi carnē diligere q̄ suā. que verberata. passa. crucifixa z occisa est p̄ aīe salute z p̄ oībus pctis que a sordida sua carne p̄traxit. Huic igit xpi carni si aīa p̄ amorē inheret carnis sue corruptōe de cetero maculari nō poterit. Sed da veniam q̄ ego p̄bosus tuā sententiā interrūpo. **R**aymūdus. Nō

Nota duplicē aīe cum carne societatem

inter
facis
turus
cas
multiplic
ro p̄i que
q̄ per p̄pū
p̄i carne
et cū ipa
re admod
unt creat
corrupū
qui eas p
rū z causa
ad deū red
Dec oia q̄
nissime de
carne cōd
pascere. z
mesta co
De
corpus q̄
Raym
p̄i co
stio certe
fide estimā
in multis
sone socia
aliq̄ exēpl
Prīmū. si
multiplicatū p̄
p̄i corpus
ta ip̄iano
sua illa ma
as redacta

Capitulum lxxiij

interrumpis. sed qđ ego ex abrupto protuli tu magis elucescere facis. Est p̄terea adhuc vnū qđ in dñam vtriusq; carnis dicturus sum. et sic dēturus. Sicut p̄ma caro corrupta multiplicat et diuidit in multas portiones. et ex p̄sequēti fit cā quare aīe multiplicent et corrūpan et ab inuicē et a deo separen: ita caro xpi que vna numero est fit rō vnionis aīaz. et oēs aīe xpiane q̄ per p̄p̄iā cuiusq; carnē fuerūt ab inuicem et a deo remote p̄ xpi carnē cui p̄ amorē copulant fiūt cor vnū et aīa vna: inter se et cū ip̄a deitate eterno pacto federate. **D**ominicus **P**reclare admodū et p̄magnifice. **U**t qm̄ oēs aīe humane ab vno exeunt creatore deo. et multiplicata carne crebro multiplicātur et corrūpūnt. ita demū per xpi carnē vniūnt. purgan. et ad deū qui eas p̄didit reducunt. **E**t sic caro ē causa multitudinis aīarū et causa vnionis. **C**aro est cā quare a deo exeūt: et cā quare ad deū redeūt. **C**aro est causa p̄ditionis aīarū et cā salutis eaz. **H**ec oīa opatur caro. sed nō vna et eadē caro: sicuti nūc euidentissime demonstrasti. **S**ed cū necesse sit oēs xpianos hac vna xpi carne cibari: quō p̄t vna caro tot hoīes diuersis locis et t̄pibus pascere. et tamen vna numero cum sit non posse diuidi: nec comesta consumi.

Declaratio per exēpla quō vnus corpus xpi numero possit simul et semel esse in pluribus locis.

Raymūndus **Q**uestio tua ē (ni fallor) quō **¶** Cap. lxxiij
xpi corpus vnū numero possit esse in pluribus locis. **Q**uestio certe difficilis nulla hūana industria dissoluēda: sed certa fide estimāda. **N**ō debz tñ mirū videri si corpus xpi possit esse in multis locis qm̄ ip̄a diuinitas (cui hoc corpus in vnitāte p̄sone sociatū est) tota sit simul in oībus locis. **A**ccipe p̄terea aliq̄ exēpla q̄bus hoc ip̄m qđ petisti possis vtrūq; cognoscere. **P**rimū. sicut vnū verbū numero vno ore platū et in aere multiplicatū plures astantiū aures mētesq; diuerberat: ita et vnus xpi corpus nūero deitati p̄iunctū multis p̄t locis haberi. multa xpianoz corda et ora subingredi. **S**cđm. vna et eadē dictio siue illa magnis aut paucis lris p̄scripta sit: seu in multis seu paucis redacta syllabis sp̄ idē significat: ita p̄formiter nec p̄ua nec

Dialogus Sextus

magna forma panis aliqd variat in corpe xpi. tantūdes em̄ in
pua cōtinet hostia sicut in magna. **Tertū.** licz aliq̄ dictio mul
tiplicet p̄ varia synonima aut idiomata. ppter hoc tñ significa
tū dictōis nullatenus multiplicat: ita q̄uis hostie multiplicē
tur loco et tpe. nō ppter hoc tñ caro xpi multiplicat. **Quartū**
q̄diu ip̄a dictio suā retinet formā et naturā tādiu ip̄a significa
tio manet: ita etiā donec forma panis in sua manebit natura:
sp̄ intus p̄manet corpus xpi. **Verū** qz quelibz ps hostie hz spe
cie et nomē panis: siue pua sit illa siue magna. ideo sub q̄libet p
te notabili est totus xps. **Quintū.** sicut speculū q̄ntūcūqz ma
gnū nō recipit in se nisi vnā imaginē vnus hoīs. qz si frāgatur
in multas ptes: in q̄libet speculi pte tota patebit hoīs imago.
que p̄us apparuit in toto speculo adhuc integro. **Pari mō.** sit
vna hostia magna instar mōtis nō erit tñ in ea nisi vnū corp⁹
xpi. qz si illā hostiā fregeris in mille ptes in q̄libz pte erit totus
xps: vn⁹ numero in singulis et in oibz vnus. **Dominicus**
Sufficiēter his exēplis optimis ibutus sum vt intelligā et in
multis locis et in singulis hostie effracte p̄tibz vnū numero xpi
corpus p̄tineri. **Sed** ostēde obsecro quō integrū et p̄fecta q̄n
titate sub tā p̄uis hostie p̄tibz corpus dñi habeat. **Raymun**
dus. Corpus xpi cū sit sp̄iale est in aīe naturā (quantū id fieri
p̄t) trāsmutatum. **Videmus** em̄ qz aīa nostra ea q̄ in se recipit
in suā naturā p̄uertit. vñ dū recipit hanc lram. a. facit eā conti
nuo sp̄ialem. et q̄ prius erat nigra vel rubea. longa et lata: fit in
aīa mere sp̄ialis sine colore sine aliq̄ q̄ntitate. **Ira** cōformiter
corpus xpi iā gloriā factū et sp̄iale factū non occupat locū. et iō
p̄t sine pondere. sine lōgitudine. sine p̄funditate totū integrū in
vno indiuisibili p̄ucto verissime p̄tineri. **P̄terea** videm⁹ pa
lam qz imago seu sp̄s rei corporalis quantūlibz sit magna est to
ta sil. nec lōga est. nec lata. nec p̄funda. nec pōderosa: nec gros
sa. licet lōga esse et grossa videat. **Vna** em̄ magna ecclia seu am
plissima ciuitas tota atqz integra ingredit̄ sub imagine pupil
lā oculi nostri q̄ est instar p̄ucti indiuisibilis. **Nō** p̄terea dū dor
mit totā videt ciuitatē in somnis in sua specie q̄ punctalis est.
Cū igit̄ corpus xpi magis sit sp̄iale q̄s quelibet imago rei cor
porēe que p̄ pupillā intrat: ideo nō tibi mirū videri d̄z si possit

Quo integer
xps i puissima
possit hostia co
tineri.

totū su
stie p̄na
vt cū lib
aīe effica
oporent
scutari qz
obūū. ho
nō aliud ē
Raym
crameto
est sicut si
nō est lon
q̄ntitate et
est forma
in speculo
to vera sp̄e
tata est in c
panis ad p
deni. **E**
corpus xpi
sed nō sen
lōga nec l
rūūqz est
stare p̄tinet
le nec q̄ntū.
dū ē de illis
forme ille
poris xpi: i
forme sacra
tis et inherē
mōre subeq
ergo in hoc
sp̄s eius me
nis et vni in
li tamē ve
tus. **E** his p

totū simul in puncto et sine sui diminutiōe sub breuissimis ho-
stie p̄ticularis p̄tineri. **V**eniēs em̄ x̄ps in sacramēto p̄pter aīam
ut eā sibi vniat p̄ amorē: ideo debz ibi eo mō p̄tineri quo possit
aīe efficacius applicari. **D**ominicus **S**atis me instruis nō
oportere me in hoc sacramēto quicqz de x̄pi corpe querere aut
scrutari qd sit vel q̄ntū. vel coloratū. vel saporū. vel aliq̄ sensu
obuiū. hoc em̄ brutescere est. sed solū rem spiritalē cogitare. et
nō aliud p̄cise qz qd p̄ba ip̄a significāt. **H**oc est em̄ corp⁹ meū
Raymūdus. **E**quidē hoc sane p̄prehēdis. nā qd videt in sa-
cramēto est sicut vox q̄ extra p̄cipit. et hoc qd illic intus p̄tinet
est sicut significatū vocis qd intelligit. **E**t sicut ip̄m significatū
nō est longū neqz latū zc. ita x̄pi corpus in sacramēto ab oī est
q̄ntitate et q̄litate remotū. **A**ccipe itē aliud exēplū. sicut aliud
est forma panis. et aliud suba panis (forma em̄ panis videt vel
in speculo vel in somno. nō tñ suba panis) ita in hoc sacramē-
to vera spēs est et forma panis. sed panis suba nulla est. qz mu-
tata est in corpus x̄pi virtute p̄bōz eius. **E**t iō sicut se hz suba
panis ad panis formā: ita se hz corpus x̄pi ad ip̄as spēs que vi-
dent. **E**t qz panis suba solo p̄cipit intellectu et nullo sensu. ita
corpus x̄pi in sacramēto loco illic sube panis ex̄tis intelligi p̄t
sed nō sentiri. **P**orro sicut suba panis in se cōsiderata nō ē nec
lōga nec lata: nec aliq̄ perceptibilis sensu. nec locū occupat. et
vbicūqz est panis forma illic est sūl tota panis suba. nec pl⁹ sub-
stātie p̄tinet magna forma qz pua: ita et corpus x̄pi nō est nec q̄-
le nec q̄ntū. et reliq̄ ut iā patuit. **D**ominicus. **S**ed qd cēsen-
dū ē de illis formis q̄ remanēt suba trāsmutata. **R**aymūdus
Forme ille nō incōgrue appellari p̄nt acc̄ntale indumētū cor-
poris x̄pi: indumentū inquā alienū. extrancū. pegrinū **I**p̄e em̄
forme sacramētales panis et vini q̄ aī habebāt p̄ditōes acc̄n-
tis et inherētis: recipiūt nouū morē multo nobilioz et altioz
morē sube qz p se subsistūt et nullo sube adiumēto fulciunt **O**īa
ergo in hoc sacramento dignificant. qz panis fit corpus x̄pi. et
spēs eius modū recipit sube p se subsistētis. **D**ebet igit spēs pa-
nis et vini in magna veneratiōe et honore et pietate seruari et co-
li tanqz vestimēta vnigeniti filij dei et regis sempiterni. **D**ñi-
cus. **E**x his patz magna x̄pi saluatoris benignitas et profunda

Dialogus Sextus

humilitas: qui propter nos cibados tam humili dignatur et simplici indumento vestiri. Primum indutus est ut nos redimeret veste nostre mortalitatis. Secundo ut nos aleret induit se vestimento panis. Primum vestem ipse sibi fecit. secundum homo proponit. Primum sumpsit ex utero virginis. secundum induit in sacrificio altaris

De quarto sacramento scilicet penitentiae per quam lapsus a Christi gratia Christianus repatur et bene esse ei restituitur

Raymūndus. Nunc de sacramento penitentiae uti / **¶ Cap. lxxv.**
liter pauca loquimur. Videmus mihi dominice quod in vita corporali contingit hominem morbum mortalem et periculosum incurrere quod vitam perimet temporalem. Pari modo Christianus in vita spirituali potest egritudine hoc est mortale peccatum incurrere: per quod vitam amittat spirituali. Gratia enim cum non sit de natura liberi arbitrii (quod aliud est dei gratia: aliud natura) ideo eam Christianus sponte aut contemnere aut perdere potest. quod dum fecerit tunc reuera infirmus efficitur. morbidus et morti proximus. Sicut enim membrum illud in periculo est quod in fluentiam non sumit a capite: ita Christianus periclitatur dum non recipit influxum a Christo salvatore. sed est morbidus et moribundus. Verum quemadmodum corporalis infirmitas medicinis et potionibus curari solet: ita morbi spirituales remediis spiritualibus reformantur. Et ideo benignissima Christi misericordia contra vitia et peccata in quibus quotidie labimur et ad mortem disponimur sacramentum instituit penitentiae. **¶ Dominicus.** Si penitentia (ut asseris) est sacramentum quod sunt illa signa exteriora quod inuisibile intus gratiam reperiunt. **¶ Raymūndus.** Duo sunt visibilia signa. Primum est in penitente. et sunt facta et verba exteriora quod significant et declarant id quod occultum est in corde et inuisibile. odium scilicet detestatioque peccati. Secundum est in sacerdote quod tenet locum dei. et est ipsa absolutio quod fit in isto sacramento per verba quod remissionem expriment peccatorum. Ista duo exteriora signa duo inuisibilia intus ostendunt. Nam accusatio in penitente significat peccatorum suorum detestationem. et verba sacerdotis quod sunt absoluo te etc.: significant peccatorum remissionem. Ad culpe enim destructionem duo sunt necessaria. scilicet peccati remissio quam tribuit deus. et peccati detestatio quam sibi assumit homo reus. Primo igitur tenet peccator quod vult veniam et gratiam mereri dolere. tristari. gemere. suspi-

Nota quomodo penitentia est sacramentum

Nota petitio nem vere penitentis.

Capitulum lxxv.

rare. lachrimari. **S**cdo: qz radix ois peccati est mala voluntas
io ad destructoem pcti nccario oz vt ho pponat firmissima vo
luntate nuqz se vltra velle deu offendere. **T**ertio vt ex imo cor/
dis ho cognoscat z fateat se in deu sua malicia deliquisse. **D**ni
cus. **V**ale igit penitet q vel fatu vl deu accusat hoc pacto cu
pies sua scelera palliare: instar ade q sub folijs latitas facinus
suu in deu retorfit. **R**aymudus. **Q**uarto: vt habeat optimā
spem ab indulgentissimo pre deo se posse z venia z gram pmere
ri. ne more iude pditoris dolens penitesqz desperet. **Q**uinto:
nccē est eū nō solū pctm odisse ac detestari. sed etiā cūctis viri
bus illud ipugnare. psequi. perimere. z intus forisqz ore z cor/
de acriter accusare. z modis oibus pbo z facto destruere: als
venia nō poterit emereri. **D**ominic⁹. **M**erito id qdez. **N**ā
pctm cū sit acerrimus z neqssimus hois inimicus sepans euz
a deo z ab oī bono. et obligas eū tormēto sempiterno: idcirco
summo conamine d3 se p illud ho robustus erigere: z sub pedi
bus plectū z oppssum crudeli aio strāgulare. **S**z tu qso vltra
psequere. **R**aymudus. **P**ctm cū sit etiā insidiator occultus
et clam sp moliat insidias. cupit em se celare. operire. occultare
et qz inimici hois domestici eius: iō nccē est vt p pfessione pro
dat. reuelet. vt appareat pfusio turpitudinis ei⁹. **N**ō potes il
li hosti tuo durius indicere bellū nec acriorē inferre pfusione
qz si illū (dū latere voluerit) pdideris: z vituperijs z ptumelijs
dignū sacerdoti mōstraueris. **S**upbum em est oē pctm. z iō
maxie ab illo declinat a q se manifestari cernit z hzi contēptui
Est pterea deceptiū z fraudulentū: z iō vt deceptor z falsari
us accusari d3 iudicari z puniri. **D**ebz igit poni in iudicio z cō
tra eū ferri snia. vt cū iudicat exeat pdemnatus. explosus. irri
sus. **N**ūc igit teterrimū hostē cū taliter ho fuerit psecutus z il
lū a se piecerit z occiderit statim p tute sacramēti pme redit ad
pacē dei z in amiciciā xpi: z accepta oīm pctōz suoz remissioe
gram recuperat quā amisit. **C**erte iā vides quō hoc sacramētū
opatur etiā bñ esse aīe. qz veniam tribuit z gram refundit. **V**i
des qz quō pnā sit secūda tabula post naufragiū: et scda scala
post baptisimū. p quā xpianus collapsus iteruz ascēdit ad xpm
In qua scala st3 tres gradus sc3 dolor cordis. pfessio oris. z sa

Dialogus Sextus

tisfactio opis. **Dominicus.** Infinita nunc apparet christi dulcissima miseria: quod homini se continentem et grauem iniuriam facienti tale contulit reconciliatiois antidotum: tale suorum vulnere remedium. Hinc summa datur homini peccatori securitas: cum videt se ab eo quod offensus est in gratiam pacemque vocari. **Raymundus.** Dico necesse fuit christiano peccati tale clementie manum pretere, ne propter immanitatem sui reatus aliquoties desperet. Multo enim grauius et profundius cecidit post baptismum et acceptam tantam christi gratiam quam ante. **Dominicus.** Pro te ut aliquoties id mihi roibus demostres.

Raymundus. Homo christianus multo periculo-
sius cecidit post acceptam christi gratiam quam ante. **Capitulum. lxxvi.**

Raymundus. Diximus superius quod quando primus patres cum sua sobole a statu in quo illum deus creauerat recessit: statim in alium statum collapsus est. Cades enim a deo et a statu optime nature cecidit in ordinem iusticie obligans se penitentiali atque perpetue. Pari modo homo christi sanguine et baptismate renatus dum recedit ab hoc dignissimo statu in ordinem cadit iusti iudicii. Et tanto grauioribus supplicij est dignus quanto maiora sunt sacramenta que continent. Preterea sicut multo difficilius deus hominem redemit quam perdidit. Perdidit enim sine labore: sed usque ad mortem fatigatus est dum redimeret. perbuisti mihi inquit laborem in peccatis tuis. ideo multo infelicius delinquit qui inquitus continent se redemptum quam conditum. Tercio. peccas ante baptismum in solum delinquit creatorem. sed qui ingratus post baptismum iam peccat: creatorem offendit et redemptorem. atque hoc modo et culpa gemitur et pena. Quarto peccat etiam in totum corpus christi mysticum quod est ecclesia sanctorum a quo ipse se diuidit et unum de christi membris abcidit. Quinto. sicut per reparationem hominis lapsi necesse fuit deum hominem mori: ita necesse est ad reformandum hominem secundo lapsum post baptismum rursus iesum christum occubere. quod peccatum destrui non potest nisi morte filij dei. **Dominicus.** Sed nunquid christus iterum deus crucifigi iam factus immortalis. Nunquid non una mors sua sufficit ad totius orbis exhaurienda peccata. **Raymundus.** Sufficit eodem. sed toties christus mystice immolatur quoties in expiatione scelestorum nostrorum mors sua humiliter memoria reuocatur. Qui enim peccat rursus sibi dei filium occidit: et non potest huius sceleris veniam promereri nisi christi mortem iterum

Capitulum lxxvi.

renocet et passionē suā in memoria portet deuotōe. et passiōe. si
de. Qd qz paucissimi faciūt. iō pctm regnat: et pnia oīs euacu
at. **D**ors em xpi supat oīa pctā et expiat vniuersa: dū hō eā si
bi applicat p meōriā pnia mediāte. qd dū fecerit ita illd gratū
accipit xps dñs tanqz si ipe eā p se mortē ptulissz. atqz hoc mō
regenerat. renouat. rebaptizat. nō vndis baptismatis qd itera
ri nō pt. sed roseo sanguine agni imaculati xpi. **¶ Dominicus.**
Lū em in h lapsu post baptismū hō teneat nō solū itus gūiter
ingemiscere. sz etiā pdignā suis malis foris pniā agere. cūqz
ipm pctm sit infinitū et eternū. eo q in deū optimū pmissus sit.
q est infinitus et interminabil: quō poterit hō fragil et mortal
huiuscemōi pniā ad vnguē vsqz pplere. Quō poterit hō fini
tus rē infinitā terminare. **¶ Raymūdus.** In qlibet pctō morta
li tria oz aiaduertere. **P**rimū ē ipa offensa et ptēptus dei. **S**e
cūdo ipa opis neqcia q penitus inordinata ē et fieri nō dz **T**er
tio est id qd est in pctō volūtariū: q sunt pnsus. delectatio. et
rei pessime pplacētia. **H**ec duo vltia sicut finita stz et terminuz
hnt: ita et penā merent tpalē et tminabilē. **S**z illud pmū pniā
exigit infinitā. **V**ez qz oīs culpa solui pt p displicētiā tanqz p
suū prium. iō si hō ceperit detestari ex aīo malū qd fecit. et assu
mere dolorē infinitū p infinito offenso deo culpe et pene ppe
tue veniā obtinebit. **¶ Dominicus.** Adhuc pmanet qd qrebā.
Quō qs poterit accipe displicētiā infinitā. nunqd ad ipossibile
nos obligat de. **¶ Raymūd.** Nō te obligat de. sz tu teipm.
noli peccare et lōge a te erit obligatio ista infinita. **S**z agnosce
nūc qz sit hōi lapso xpi miseratio neccāria. **N**ā qz hō miserādu
nō pt in immēsu dolore nec culpā infinitā destruere. iō illi p
rogat passionē suā miserator xps: q cū sit infiniti pēij facile cul
pā subruit infinitā. **E**t iō mors xpi iūcta cū hoīs pnia culpā de
struit put est offensa dei. **V**erū qz culpa est etiā inordinata et
volūtaria. ideo debet ei pena tpalis iuxta qualitatem culpe. et
hec reseruāt iudicio sacerdotis si est occulta. vel publici iudi
cis si est manifesta. **¶ Dominicus.** Hinc pulcre apparet qz ne
cessariū sit pme sacramentū: in quo facta occulta cōfessione ta
le secretū iudiciū celebrat. **S**ed rogo te nunqd post factā con
dignā penitentiā hō xpianus pstine redditur sanitati.

Tria sunt in q
libet peccato

Dialogus Sextus

¶ **¶** sicut baptismus dimittit reliquias primi lapsus in carne: ita penitus relinquit reliquias secundum lapsum in anima. et quomodo expiantur **¶** Capitulum. lxxvij.

¶ **R**aymūndus. Dicā tibi ad tuā questionē quod te scire oportet. Sicut se habet baptismus ad primum lapsum: ita se habet penitentia ad secundum. sed baptismus derelinquit reliquias in ipsa carne ut supra patuit: ita et penitentia relinquit nonnullas reliquias in anima. Agnosce itaque quod post perpetratum peccatum duo remanent etiam opere transiente. scilicet offensa seu iniuria dei cui annectitur obligatio temporalis et perpetue pene. Alterum: dispositio et inclinatio ad similes nequam perpetranda. Actus enim humani eam habent conditionem quod spiritus suas in mente relinquant imaginem. ac per hoc dum malum crebro iteratur nascitur quedam consuetudo voluntaria mala operatione delectabilis summam. Hoc gentilis poeta considerans ita canit. Sed quia delectat veneris decerpere flores. dicimus assidue: cras quod fiet idem. Ita autem inclinatio seu habituatio vicii quoddam est in anima generatum: et hoc reliquias dicimus peccatorum. In omni quippe peccato fit auersio a deo: et conversio inordinata ad creaturas. et istud totum vocatur mortale peccatum. quia animam mortificat et penam destinat sempiternis. Verum dum homo auersus ad deum per penitentiam redit: tollit quidem mortem anime et penam gehenne. manet tamen propter crebram quam habuit in creaturis delectationem quidam reliquie que animam egram. languidamque relinquunt ut non possit tota salute in amore sui assurgere redemptoris: instar cuius qui cura alicuius medici de portis mortis abstractus adhuc iacet valitudinari et infirmus. eo quod nondum mali corporis humores purgati sint.

¶ Nota quomodo reliquie purgantur.

¶ **D**ominicus. Placet apprimere quod dicis. Sed he reliquie que medicina poterunt queso purgari. **¶** **R**aymūndus. Tria sunt optima remedia quibusocius repurgentur. Primum est. crebra. voluntaria. fidelis. et verecunda confessio. quam quanto fuerit frequentius cum gemitu repetita: tanto efficacius medellam egro cordi largitur. Secundum est deuota eucharistie manducatio. Nam ex quo he reliquie viciose impediunt animam ne possit in christum per amorem assurgere (parant enim pigris frigidisque humoribus) et quia sacramentum eucharistie est sacramentum amoris et ignis: et cibus ardentissime charitatis

Capitulum lxxvij.

ideo dñ sumit ab aia languēte frigida et indeuota quicqd illie
viciosum est suo igne pburit: et inclinatioibus pstinis expulsis
habitus inserit optimos et pimis longe ptrarios. **Hoc** mō aia
purgat. illuminat. perficit vt iā nō sit qd ante fuerat. **P**reterea
p hoc sacramentū hō maxime vnitur morti et passionibz xpī: q
oīa mala nra citius expellūt: ac p inde hō psequitur nō solū cul
parū verū etiā penaz et reliquiaz purgatoez. **Dñicus.** Hinc
optime liquet q ex quo hō pōt frequēter cadere in mortale pec
catū. iō dñ se diligēter exercitare in istis duobz sacramētis. **Nā**
p pñiam hō resurgit a lapsu et vitā recuperat et amicitia dei: et p
eucharistia ptra reliqas vires resumit spūales et fortitudinē ac
robur multiplicat. **Sed** nunc de tertio remedio aliqd dicitō.

Raymundus. Tertiu est voluntaria tribulationū ppassio. **N**ota de tribu
Tribulatio ei et afflictio retrahit aiam a carnis delicijs. a mū lationū volūta
di oblectatioibz. ab inordinatis rerū perituraz amoribz: et tāqz ria ppassione
in camino ardēti aiam purgat et clarificat. **Dñ** em quasi qdam
flagello cogit ab amore rerū visibiliū recedere ardētius et expe
ditius pgit in amorē dei. **Porro** amor dei dñ fuerit tribulatōi
bus admixtus reddit eas leues. portabiles. volūtarias. iocū
das. meritorias. et supra modū aiam repurgātes. **Atqz** hoc pa
cto aia roborat. illustrat. pficit. et inflamat. et cū xpō inseparabili
ter vnit. **Dominic⁹.** Nunqd ad purificandā aiam solus suf
ficit amor xpī: nisi etiā tristissimus iste aduersitatū fornax asso
ciet. **Raymūdus.** Nō utiqz. **Aia** em hūana cū habeat libe
rū arbitriū nō cogit ire ad xpī nec a suis abcedere voluptati
bus nisi ipa velit. **At** qm delectatōes aiam ligāt cū sua carne:
ideo ipa tribulatio iā oīno nccāria est: q instar mallei pcutien
tis aiam cogat ad xpī amorē pperare atqz inherere. **Dñicus**
Inuēti st aliqui nōnulli innocētes atqz optimi viri q magnis
sunt aduersitatibz examinati: nunqd istis fuit tribulatio nccā
ria cū nihil haberēt qd purgaret. **Raymūdus.** Difficillimū
est aliquē tam innocētem pducere in mediū q oīno nihil in se
habeat qd emundet. cū in multis deliqrīmus oēs. **Sed** esto
Est tñ sp tribulatio nccāria et ad purgādos viciosos affectus
vt in penitētibz: et ad tenaciū aiam xpō glutinandā et seruēti
us vniendā vt in innocētibz. **Hoc** igit firmissime observa. q si

Dialogus Sextus

cut sacramēta sunt aīe nccāria ad salutē: ita ⁊ tribulatōes sunt
necessarie instar ignee fornacis cū suis foliis vt aurū exami
nēt. purgetur. illustret. ¶ **Dominicus** Libēs assentior sermo
nibz veritatis. Sed dicito mihi. cū multi hinc exeant nouiter
penitētes: de qbus certum est q nōdū ad purum excoherint
scoriā peccatorz. nec ad liquidū scelerū suozū reliquias purga
uerint. Quid rogo de istis in alia vita futurū reris. Nunquid
damnabunt. Sed sunt penitētes: nūquid ad gloriā trāsserē
tur. Sed adhuc sunt in reliquijs ⁊ fecibus suorum scelerū p/
fluentes. ¶ **Raymūdus**. Ecce hec questio tua cogit nos om/
nino post hanc vitā locū ponere purgatorij. Cū em̄ culpe de
beat plena punitio (hoc quippe exigit diuina iusticia) iō om̄is
anima q nō est in hac vita sufficiēter punita anteq̄ trāseat in
cōsortiū dei: ⁊ illā serenissimā oīpotentis faciē possit aspicere
nccē habet in alia vita puniri. tribulari. atq; ita purgari. Ve/
rū quia diuina iusticia est in summo gradu iustissima ⁊ seuerissi
ma ⁊ maloz districtissima psecutrix. iō mala q p semetipm de/
us punit post hanc vitā tanta aīaduersione penarū psequit vt
nulla mens id possit aliq̄tenus cogitare. Idcirco illa aīa q suf/
ficiēter nō purgat in curia miscōdie dum hinc exit cadēs in ma
nū iusticie amarissima expietur tormēta oībus hui⁹ mūdi acer
bitatibz grauiora. Et q̄nto pfundius trāseuntiū rerū delecta/
tōes in aīe medullas penetrauerint: tāto ad intima tormēta il
la descēdent. Quod em̄ tenacius pcretum est acriori eget pfri
catiōe. At qm̄ oīs purgatio fit p suū p̄riū. iō sicut aīa est in blā
dis voluptatibz inq̄nata: ita acerbissimis ignibz expurgabit.
nō tñ sine amore dei in aīa exīte sine q nulla tribulatio eē p̄t sa
lutifera. ¶ **Dñicus**. O q̄nto satius q̄nto facili⁹ eēt hoī in hac
vita sua delicta mūdare q̄ ill' intolerabilibz supplicijs ifelicif
reseruari. vbi est ⁊ cruciatus amari⁹. ⁊ pena pductior. Sed
nos ceci vecordesq; p̄tutē p̄nē vite hui⁹ dissimulātes aut ne/
sciētes eā vsq; i alia vitā nō sine maxio dispēdio nō differim⁹

Que sunt illa q possunt inducere

Re hoīem lapsum ad penitentiā ¶ **Capitulū. lxxviii.**
Raymūdus. Vex tu dicis. oēs ad p̄niam segnes sumus

Nota de pur/
gatorio igne

Capitulum lxxviij.

eo q̄ ignoremus magnitudinē virtutis eius **U**nde si non ti-
bi videtur importunū: introducā breuiter aliq̄ incitamentū que
hoīem dirigāt ad p̄niam **D**ominicus. **Q**ueso vt id ocl̄ fe-
ceris **R**aymūdu. **P**rimū qđ hoīem puocat ad p̄niam est:
q̄ ipsa p̄mā sup̄ modū placet altissimo deo. **N**ā cū deus nihil
aliud detestat q̄ ipsam pct̄i maliciā. eo q̄ sup̄ba ceruice contra
deū rebellē se erigit: idcirco is summe venit in grām dei q̄ toto
corde. ore. atq; ope pct̄m ipugnat. pfundit. destruit. explodit.
Atq; iō p̄nā spūs p̄tribulati est acceptissimū sacrificiū deo et
suaue fragrans in p̄spectu eius. **S**cđm. p̄ p̄nāz hō nō solū pla-
cet deo. sed etiā vnīuersis amicis dei. **Q**uia gaudiū fit angelis
dei sup̄ vno pct̄ore p̄mā agēte. **T**ertū. hō p̄ p̄nāz q̄ erat pe-
nitus destruct⁹ z p̄ditus z eterna morte pemptus: repatur. vi-
uificat. saluat. z se suo cū gaudio restituit creatori: in eū finē di-
rigēdum ad quē p̄ditus z redēptus fuerat. **Q**uartū. p̄ p̄niam
hō p̄tingit ad visionē dei. summi dei. eterni dei. **P**nā em̄ est p̄-
cipiū atq; optimū quo cor hoīs mūdā qđ solū p̄t videre deū
Iō beati mūdo corde: ipi em̄ deū videbūt. **Q**uintū. maxime
inducere nos d̄z ad p̄mā oculis diuine circūspectōis q̄ oīa
secreta hoīs intuef. **D**ebz igit̄ summope p̄timefcere ne teneat ī
corde suo inimicū dei. ne ipm hospitet. nutriet. diligit. defen-
dat. **Q**uis hoīm in regno hyspanie auderet hospitio recipe et
enutrire capitalē aduersariū regis ip̄o p̄nte. vidēte. p̄dicēte. q̄s
auderet ingredi domū regis z portare atq; obijcere ocul⁹ eius
imaginē depictā inimici sui. **Q**uis rursus tā ingt̄us auderet vi-
uere de mēsa regis: z ip̄o sciēte alere iū hostē suū. **P**ertimescat
igit̄ hō pct̄or ne si deo vidente hostē suū hospitio cordis rece-
perit vltionē expiat amarā z cū ip̄o hoste in abyssum rotef in-
ferni **D**ominicus. **Q**uis nō miref indulgētissimā dei clemē-
tiāz q̄ videt nos q̄tidie suos hostes hospitio recipe. amare. nu-
trire. defendere. z tñ dulcis miserator p̄cit nobis. z insup nos
fouet. defendit. p̄tegīt **N**os suis fauēmus inimicis. z diabolo
suasori p̄tinacit inheremus: ip̄e nos expectat. puocat. z ad ve-
niā clemēter inuitat **R**aymūdu **S**extū. ad p̄niam nos inui-
tat iustissima z acerbissima pct̄or punitio: q̄cqd aut corde aut
voce aut ope peccauim⁹ necē ē añ dei hoīs tribunal examiari

Dialogus **S**extus

examinatū vero districtissime puniri. **S**eptimū ad pñāz nos
puocat certitudo mortis et hore mortis incertitudo. **I**ō hō pec
cator multo est oī amēte ac furioso demētior q̄ in tāta ambigui
tate et incertitudine labilis vite: audet ad vnā horā in suis sce
leribz pmanere: exponēs se infelix eterne mortis piculo. **O**cta
uū. ad pñāz nos impellit pñāz mors xpi et roseus sanguis
eius q̄ in remediū pctōz effusus est. **H**ec mors hic sanguis il
li nō pderūt ingrato q̄ pñāz agere ptempserit. qui clamantē
xpi sanguinē et ad grām inuitantē surda aure trāsierit: cui eter
na dānatio verissime manet et supplicium sempiternū. **D**omi
nicus. **S**tupēdum pfecto est quō possit hō vltra suū diligere
pctm̄ p quo deus et mortē ptulit et sanguinē fudit. **Q**uō pōt se
ipm̄ pferre malū q̄ nullas extra se res vult hēe corruptas. non
domū. nō vestē. nō vxorez. **Q**uid tā morte dignū q̄ aīam eter
no victurā contēnere et res cito pituras amare. terrena sectari
et celestia negligere. extra se oēm operā impendere: et ad seipm̄
nō semel introsum aduertere. pulcre oīa foris disponere: et in
ternū decozē p nihilo hēe. aliaz rez damna reformare: et ppr
os defectus inemēdatos dimittere. ab alijs iusticie debitū exi
gere: et nullā sibi ppi iusticiā p̄rogare. a nemine noceri velle: et se
ipm̄ p̄tinue iugulare. alias res oēs velle cognoscere: et seipsum
nolle respicere. **S**ed cōpūmo zelum meū. tu vero ad alia que
restant sacramenta progredere.

De quinto sacramēto qd̄ est ex
trema vinctio: p quā dāz hōi bñ esse et grā ¶ **C**apitulū. lxxix.

Raymūdus. **P**ost sacramentū pñē (de q̄ nūc satis diffu
se locuti sumus) seq̄tur extreme vinctōis sacramētū. p qd̄
hō recipit bñ esse. qz disponit et pparat ad sanctā sanitatē et vi
gorē spūalem. **C**urat em̄ hec vinctio oēm languorē et morbum
aīe. et reliq̄as oēs eliminat: et nōnunq̄ etiā corpis egritudines
sanat. **D**ominic⁹. **S**ed q̄re vocitat hoc sacramentū vinctio
extrema. **R**aymūdus. **Q**uia extremo vite tpe hōi infirmāti
et mori incipienti tribuit. **E**x q̄ em̄ necē est hōiem hīnc exire. et
ad eternā requiē quā p pñāz meruit pficisci. et qz aīa a sua car
ne grauaf. trahit. inficit. maculat. et debilitat: iō indiget nouo

Capitulum lxxix.

vigore vt in taz gñi agone mortis nō succūbat. nō titubet. nō desperet. sed magis in dei amore roborēz z xpi desiderio copulet. Duo q̄ppe p̄cipua sunt q̄ aiam impediūt ne recto tramite puolet ad deū. vnū est debilitas q̄dam ex pctō derelicta. aliud est p̄geries multozū venialiū pctōz q̄tidie exaggerata. **P**rop̄ hec duo mala remouēda dāz extrema hec vinctio p̄ quā aie debilitas roborat z pctm̄ oē veniale diluit: ita tñ si deuote illam vinctionē hō recepit z mentē suā ad deū p̄uerterit. **¶ Domini** **cus.** **N**ūc q̄so paucis ostēdito q̄d hec visibilis vinctio interius opetur. **¶ Raymūdus.** Sicut exterius vides q̄ndā fieri medicatiōem cū oleo in egrotātis corpe: ita significat q̄ introsum aia p̄ dei grāz curat: z vt ad celū velocius euolet roborat. **¶** **Nota q̄d hec vinctio iterius operatur.** terea. ex q̄ mors ingressa est p̄ fenestras nrās: ideo fit vinctio in septē corp̄is ptibz. **U**ngunt̄ em̄ oculi. aures. nares. man⁹. pedes. labia. z renes: vt significet̄ ip̄am aiam hoc sacramēto disponi ad plenitudinē sanitatis deletis pctis oībus q̄ his septē corp̄is ptibz p̄mittunt̄. **P**reterea sicut oleū nō mixtū nitidū est et serenū: ita hec vinctio q̄ fit simplici oleo p̄sciaz hoīs mundā facit z dei grā refulgentē. **¶** **Verū.** q̄ p̄ hoc sacramētū fit curatio venialiū pctōz: iō nō dāz puulis q̄ ignorāt pctm̄. **¶** **Et** q̄ in hoc sacramēto requiritur deuotio sursum leuās: ideo nō d̄z dari nisi q̄ deuote id postulāt mente ad sup̄na porrecta. **¶** **At** qm̄ datur p̄ modū curatōis: iō nō tribuit̄ nisi multū infirmantibz. vt exterior q̄si medicatio interiorē aie medelā significet. **¶ Domi** **nicus.** **L**uz p̄ huiusmodi vinctionē corp̄alis infirmitas raro adiunet̄. quare hoc tali signo q̄d falsum videt̄ res verissima demonstrat̄. **¶ Raymūdus.** **L**icet tali vinctiōe morbus corp̄is nō sanet̄. nō tñ p̄pterea signū est falsum. q̄ nō dāz ad corpoream curatōem. s̄ vt sit signū. q̄ sicut oleo corpus egrotū pungi tur: ita egra intus aia spūssci crismate irroza p̄ q̄d ipsa roboratur. vegetat̄. alleuiat̄. tranq̄llatur. letificat̄. z vt moribūdi corp̄is molestias fortiter pferat solidat̄. **¶** **Hinc** nūc breuē aia duer te inter p̄firmatōem z istā vinctionē pulcrā dñam. **¶** **Confirma** **tio** p̄ficiū in oleo z balsamo. vinctio aut̄ in oleo solo. **¶** **Illa** in ver bis fit indicatiuis. ista in verbis dep̄catiuis. **¶** **O**ro em̄ egris necessaria est morituris: z ad dei terribile iudiciū miḡturis. **¶**

Dialogus **S**extus

terea illa fit signo scō in medio frontis: ista in septē corpis pti-
bus. Illa datur tpe sanitatis: ista aut tpe male valitudinis. Illa
la z adultis dat z puulis: ista solū datur adultis. ¶ Dominicus
Breni admodū sermone sufficiēter huius sacramēti virtutē at-
q; necāriam vtilitatē explicasti: vt merito oīs qui in mortē vr-
geat illud debeat toto corde deuotus exposcere. recipere. cōple-
cti: quo reliquie leuant. venialia dimittuntur. aīa roboratur. et
ad ingressum regni celestis coaptatur.

¶ **S**extū sacramentū est ordo per
qđ charact impmūt spūalis ptātis sacramēta salutis mīstrādī

Raymūndus Sicut iā satis aiaduertisti ¶ Caplm. lxxx.
qđ ista sacramēta qđ nūc tractauimus sūt hoī lapso necāria
ita necārium est aliqđs esse hoīes qđ hec possint sacramēta pfice-
re z ministrare. ¶ Vez qđ hec sacramēta sunt xpī: z nullus ppria
auctoritate pōt res alienas dispēfare: iō necē est vt xpīs ordinet
viros aliqđs qđ sua possint sacramēta hoībus in cōe distribuere
Est igit necāria ptās in terris dispensandoz sacramētoz xpo
dño id largiēte. id ordināte. ¶ Dñicus. Hinc ego duo esse ne-
cessaria hoībus ad salutē intelligo. Prīmū est ipa grā p quam
regenerant z pficiunt. scdm est hui⁹ grē p sacramēta mīstrādī
officiū. Et in his duobz totū p̄sistit humane salutis p̄plemen-
tū Sicut em̄ ad generatōem hoīs p̄currūt deus creator z hō
genitor (hic nēpe carnē administrat z deus aīam) Ita in hoīs
regeneratōe p sacramēta qđ res sūt visibiles p̄currūt etiā deus
et hō: nā hō administrat corpalem sacramētoz subam: z deus
inuisibilē grām. Sacramentū em̄ tenet modū corpis: z grā ē
sicut inuisibilis aīa. Et sicut in naturali generatōe pater hō cor-
pus tribuit: sed aīam donare nō pōt. ita ptās mīstrandī res sa-
cramētoz visibiles dari potuit hoībus. sed ptās grām crean-
di seu cōferendi penes solū residet saluatoz. Sed qđ hoc sa-
cramentū (de quo nūc agimus) vocat ordinis sacramentum
¶ Raymūndus. In isto sacramēto qdam grādis auctoritas z
honoris ptās aliqbus viris tribuit qua sup ceteros hoīes al-
tius eleuant z qbusdā gradibz attollunt. Vbi aut est vnus al-
tero superior illic ordo sit necē est: qđ inter xpīanos vnū attollit

Duo sunt hoī
necāria ad sa-
lutem.

sup alie
qđ vni
officia
tate p̄
nā gēte
mō cler
appropi
Intellig
cramēto
sacramē
vt hīa
baptis
hō xpīa
mēta p̄
manifest
ti. ¶ Dñic
grā dīc
imp̄sus
eternū de
oz vt vlt
aliud qđ
p̄ndus
nō tū p̄
uerat. ¶
amittit
dat p̄pter
grāz iō o
delebilē p
na macia
bonitatē
nre p̄uū
palioz mag
tale ita z sa
naturalit p̄
suz scelerib
Nā qđ face

Capitulum lxxx.

sup̄ alter. Sicut em̄ oīa mēbra hūani corp̄is in hoc pueniūt
 q̄ viuūt. q̄ calēt. q̄ nutriunt. q̄ mouent: longe tñ dñt penes
 officia singul' distributa. Ita oēs xp̄ifideles in fide. spe. z chari
 tate pcurrūt. s; dignitatis ptās vnū eleuat sup̄ aliū. Et iō xp̄ia
 nā gentē in duos neccārio pp̄los subdiuidim⁹. vnus st; laici. z
 vn⁹ clerici. At qm̄ clerus distributōe sacramētorū xp̄o p̄ime
 appropinqt. iō ē laic⁹ dignior. sublimior. nobilior. **¶** **Oñicus**
Intelligo ordinē. cupio tñ nosse q̄re hic ordo dat p̄ modū sa
 cramentū: z an h̄ sacm̄ recipiēti grāz largiat. **¶** **Raymūd⁹** **E**x q̄ **Q**uo ordo sit
 sacramētorū mīstri debēt ab alijs separi z attolli. iō neccāriū est sacramentum
 vt h̄ fiat p̄ aliq̄ signa manifesta. Nā sicut xp̄ianus dū sepatur p̄
 baptisimū a nō xp̄iano recipit caracterē in aīa idelebilē: ita dū
 hō xp̄ianus accipit tā grandē ptātē sup̄ ceteros vt possit sacra
 mēta pficere z pferre impmit ei caracter īmortalis p̄ aliq̄ signa
 manifesta. atq; iō oportuit vt tal' ptās p̄ modū largiat sacramē
 ti. **¶** **Oñicus.** Sed nūqd̄ iste caracter ip̄ressus dū ordo pferē
 grā dici d; **¶** **Raymūdus.** Lic; iste caract sit res inuisibil' aīe **¶** **O** sacramētū
 imp̄ssus: nō tñ est grā. s; est qdā spūalis ptās a xp̄o collata q̄ in
 ordinis grām
 nō largitur. s;
 eternū deleri nō p̄t. Nā qz ali; xp̄iani assumilant xp̄o p̄ grāz. iō
 potestatem.
 o; vt vltra hanc grām quā etiā isti in alijs sacramētis recipiūt
 aliud qdā ip̄is in aīa imp̄mat p̄ qd sup̄ alios eleuent et xp̄o p̄
 pinqus p̄pēt. Idcirco q̄uis h̄mōi hō pdat grāz sibi collatā
 nō tñ iō pdit hāc inuisibilē ptātē: q̄ illi vt caract īdelibil' p̄se
 uerat. **¶** **Oñicus.** Sed quō p̄bas rogo q̄ ista ptās nō possit
 amitti. **¶** **Raymūd⁹** Ista ptās mīstrandī sacra nō dat his q̄b; **¶** **N**ota charac
 dat p̄pter seip̄os s; p̄pter alios q̄b; neccē est ex sacramētis accipe
 terē ordinis in
 deabilem
 grāz. iō o; vt et si hī mīstri suā grāz peccādo pdat. nō p̄dūt tñ in
 deabile ptātē. **¶** **P**reterea. si clicus posset suā amittere ptātē: dā
 na maria xp̄iano pp̄lo puenirēt q̄z oīs tūc salus vel p̄ditio ad
 bonitatē vl' maliciā pēderet sacra donātis: eētq; nimis īfelicit̄
 n̄re. p̄uiss; sanitati. **¶** **P**reterea ordo sacerdotal' q̄ ē int' oēs p̄nci
 palior magnā h; cū libero ar. p̄cordiā. Nā sic; libez ar. ē īmor
 tale: ita z sacerdotiū. Et sic; libez ar. etiā si fuerit corruptū ē tñ
 naturalr p̄ ceteris creaturis deo p̄xim: ita z sacdos q̄uis sit vicio
 sus z scelerib; plen⁹: i ptātē tñ q̄ fungit sp̄ p̄manet xp̄o p̄p̄iqu⁹
 Nā ex q̄ sacerdos nibil grē in aīa tribuit. s; foris spēs visibiles

Dialogus Sextus

administret. iō sua vel bonitas vel malicia nihil efficit ad sacramēti virtutē. ita tñ dū faciat sicut fieri xps instituit. **Quēadmo** dū em̄ hō eque generat siue sit bonus siue malus: et deus cōli- ter animā donat: ita bonitas et malicia sacerdotis nihil impedit qñ deus optimus sp̄ det grām sacramētis. **Hinc etiā** pz qz hō aliq̄s xpianus a sua grā relapsus p̄t nihilomin⁹ recipe ordinis sacramentū. qz nō pzereq̄rit bonitatē psone. sed solū sufficit qz sit xpianus. **Dominic⁹.** Quantū ego p̄sidero ptās que in sa- cramentō ordinis p̄fer̄ sicut hoīs grām nō exigit: ita etiā nemi- nē meliorē reddit. **Puto tñ** qz huiuscemōi mīster sicut ceteros añcedit altissima ptāte: ita etiā dz magna sanctitate p̄cedere. qz al̄s tā magnifica sacramēta nō poterūt ab eo digne mīstrari. **Raymūdus.** Recte arbitraris. Qui em̄ res sacrosccas admi- nistrat tenet ipse et scūs et bonus h̄i. alioqñ in suā p̄niciē et p̄di- tōem elaborat. **Quantū tñ** attinet ad sacramentoz p̄tutē nihil officit alijs si malus et indignus fuerit. **Hoc tñ** verū est qz si is q̄ ordines recipit fuerit in grā copios⁹ illi grā cumulat. si ma- lus fuerit in suā quidē p̄niciē cōsecrat. sed tñ p̄manet p̄secrat⁹ et nō magis p̄iudicat sacramētis q̄ malus apothecari⁹ optis a se cōditis medicinis. **Dñicus.** Hinc luceclari⁹ apparet qz is q̄ vult recipe xpi grām in sacramētis nō dz ministrātis mali- ciā cogitare: cū nullā tribuat sacramētis virtutē. nō magis q̄ apothecarius q̄ medicinam conficit. qui tamē nō dat verbis virtutem neqz radicibus.

¶ **Q** sacramentū ordinis p̄cipua- liter respicit et ordinat ad sac̄m eucharistie. **¶** **Caplm. lxxi.**

Raymūdus. Nūc sup̄est vt breuiter dicamus hui⁹ sacra- mēti respectū. Cū em̄ certissime cōstet qz sacramētum eu- charistie sit summū et maximū oīm sacramentoz. eo qz ibi cōti- neat totus xps deus et hō. iō sacramentū ordinis e director et p̄- cipue respicit ptātem q̄ dat supra sac̄m corpis et sanguis xpi. et ppter hoc est p̄cipalr institutū. **Et** qz hui⁹ ptātis gradus est vltim⁹. iō necē est ascēsum ad hūc fieri p̄ alios ḡdus. hoc est ptātes alias inferiores donec pueniat ad summū. **Tinctoz em̄** añqz ponat in pāno crudo vltimū colorē ac nobilissimū: p̄mū

Capitulum lxxxi.

inſerit alios colores minus nobiles qui viā faciāt ad colorē vltimū. Et id ad ſacerdotiū ſex gradibz ordinatis ſit ſenſim aſcēſus. Primus gñus eſt ptās oſtiarj. ſecūduſ lectoris. tertiuſ exorciste. quartuſ accoliti. qñtuſ ſubdiaconi. ſextuſ eſt diaconi vltimuſ ſacerdotis. Et qz tales pſone ab alijs diſtinguūtur z eleuant. iō oportz qz ſit qdam dñtia viſibilis. z iō añ oīa tonſura pcedit: p quā tanqz in ſigno a laicis ſepantur. Verū qz ſacerdotiū (vt iā diximus) libero arbitrio ppatur. iō ſicut liberū arbitriū eſt deo primū p naturalē virtutē: ita ſacerdoſ ē ſacramēto eucharistiē maxie ppinquuſ p ptātem ſacerdotale. Itē ſicut oēs creature p libez arbitriū ad deū copulant. ita oēs inferiores gradus p ſacerdotiū ſacre eucharistiē cōiungunt. Et ſicut hō cōtinet in ſe oēs creaturas: ita z ſacerdoſ pter ſex gradus oēs etiā xpianos. Itē ſicut ptās liberi arbitrij ē ſup alias ptātes naturales: ita natura ſacerdotalis glie oēs ſupat virtutes ſpūales. Itē. ſicut p primū hoīem quē fecit deus multiplicauit alios hoīes: ita p primū ſacerdotē xpm quē deus inſtituit alios multiplicauit ſacerdotes. **Domīnicus.** Sz nunqd ppter ſolā eucharistiā eſt ſacerdotis ptās inſtituta. **Raymūduſ.** Nō ppter ſolā eucharistiā. ſed tñ (vt dixi) pncipalr ppter eā. Huic aut ptāti iudiciaria ptās q in ſacramēto pñe neccāria eſt copulat. qz nemo p̄t digne ſumere eucharistiē ſacramentū niſi p̄uſ a pctō ſoluat. Et ſic ſacerdoſ ſcōario recipit ptātez iudicādi z abſoluēdi. q ptās clauis vocat. eo qz itromittat hoīes ad xpi corpis ſacramētū. ad xpianoꝝ pſortiū. z ad regnū celoꝝ. **Domīnicus.** Placet qd dicis. ſz eſt aliud qddam qd me pmouet. Cū nulluſ xpianuſ poſſit ſibi p̄i dare ptātem ſup ſacramentū corpis xpi: iō videt oportere eā ab alio qdā ſupiore recipere. z qz nō eſt pcedere in infinitū. idcirco oꝝ ſiſtere in aliq maxio ſacerdote ſup quē nemo ſit. **Raymūduſ.** Dixi paulo añ oīa ſacramēta pfluere a xpo maxio ſacerdote. Vez qz oportuit illū aſcēdere in celū: iō p ſeipm aliqſ magnos pſtituit ſacerdotes qbus ptātem ptulit alios epōſ z pſbyteroſ ordinādi. z vnū pre ceteris loco ſui vicariū pſtituit q h̄et p̄minentia lōge ſup alioſ: in q tanqz in vno capite oēs xpiani fidelr vnirentur. **Hic ē petruſ ap̄lſ z oēs ſummi pōnifices ſui ſeq̄ces. qui gerit**

Dialogus Sextus

personā xpī: qui hz vniuersalē ptatem et illuminatā sacramētū or-
dinis pferendi et oīa pctā penitentiū xpīanoz et oīa scelera iu-
dicādi: absoluedi: donādi. ¶ Dñicus. Egisti satis q̄stuncule
mee. Vex qz paulo añ in laicos et clicos xpīanū pplm ptus
es. iō cogor estimare in laicos etiā inueniri aliquā ordinis po-
testatē p quā vnus sup̄ altez eleuet sicut nūc in clero demōstra-
sti. Videmus em̄ sup̄ opifices et mercatores eleuari ciuiliū cau-
sarū iudices. tū milites: tū barones: tū comites. dein duces et
reges donec venias ad impatorem qui caput est oīm.

De septio sacramēto qd̄ est mīr-

moniū: p qd̄ datur bñ esse et gratia et remediū cōtra peccatum.

Raymūdus Si cupis ordinē ptatis ¶ Capitulū. lxxij
laicalis plenius agnoscere lege libzū meū vñ ille trallum
ptus ē: nos ad finē pperātes nccārys tñ h̄ intēdimus imora-
ri. Pauca igī nūc de sacramēto mīrmoniū eloq̄mur. Cū dñs
deus p̄mū hoīem p̄ditū in paradiso posuisset: p̄tinuo feīz de
sua carne formatā illi in mīrmoniū copulauit: vt p hanc p̄iun-
ctionē visibilē alia copula inuisibil̄ (q̄ est hoīs cū deo et in q̄ sa-
lus hoīs p̄sistit) mōstraret. Propter duas itaqz rōes de hoc
sanxiuit mīrmoniū. Vna vt eēt generādis multiplicādisqz hoī-
bus aptissimū instrumētū. Altera vt eēt p̄iunctōis inter deū et
hoīes visibile signū. Vex vt ista posterior copula hoīs cū deo
p̄fectius ab hoīe notaret. Iō duas a p̄ncipio fecit de mirabi-
les p̄iunctōes. vnā q̄ sociauit aīam cū carne: et ista est natural̄
et vnā q̄ coniūxit virū cū muliere: et ista est volūtaria et sacramē-
talis. Ista p̄ma p̄iunctio est signum: et iō est scda nobilior p̄ma.
Nā sicut aīa est dignior sua carne: ita vir sua muliere. Itē sicut
vna aīa vnā tñ hz carne: ita vn⁹ vir vnā tñ mulierē. Itē sicut
aīa nō p̄t a sua carne nisi morte iterueniēte separi: ita vir et mu-
lier nisi p mortē diuidunt. ¶ Dñicus. Quātū ego aīaduerto:
sicut p̄ma cōiunctio est p̄cipue signū scde: ita ista scda est signū
tertie q̄ est cōiunctio aīe seu humane nature cū creatore: que ē
oīm maxima et p̄stantissima: sine qua incassū cetera estimātur.
Nā sicut caro p aīam: et feīa p virū sublimant. viuificant. no-
bilitantur: ita humana natura attollit et vehemētissime digni-

Propter duas
rōes de mīr-
moniū instituit

ficat
Sic
altera
ligat
cicame
mū in v
lunaria
tori lric
mine na
nerant
ita eccle
mutatē
ter virū
ita eccle
aīam suā
ita et p̄p
spōnus
vt oīa in
fam-ua d
vriusqz
sacrame
numera
mentū mī
p̄ma cōiun
to: ita iō
lā que ē int
antiquū et
ceteris sac
mū est nou
speciale alie
quod nā est
dargit
facultas et d
creatōem: et q
ri possit. Qui
p̄mū mōni

Capitulum

lxxxij.

ficatur p copulā federis q̄ creatori cōiungit̄. ¶ **Raymundus.**
Sicut ergo due sunt cōiunctōes visibiles: vna aīe cū carne: z
altera viri cū muliere: ita duas nūc q̄so copulas spiritalis itel
lige q̄bus humana natura p̄t cū deo sociari. Una est instar aīe
cū carne: z fit p vnionē personālē qua deus z hō in xpo conue
niūt in vnitāte p̄sone. Alia est instar viri cū muliere. z fit p vo
luntariā prōnāq; dilectōem qua etiā sponsa suo sponso salua
tori strictis amplexib; copulat̄. Et sicut de cōplexu maris z fe
mine nascunt̄ filij naturales: ita ex copula xpi cū ecclia filij ge
nerant̄ quotidie spiritalis. Et sicut mulier est formata de viro
ita ecclia de xpo. Et sicut vir z mulier habēt in natura cōfor
mitatē: ita xps ecclie p̄format̄ p suam humanitatē. Et sicut in
ter virū z mulierē est summa dilectio z sunt cor vnū z aīa vna:
ita ecclia xpm z xps amat eccliam. z tradidit p ea in mortem
aīam suā. Preterea sicut spōsus ornat z decorat spōsam suam
ita z xps spūalibus monilib; intus decorat eccliam. Itē sicut
sponsus spōsam suā ne lasciuat castigat: ita et xps eccliam. Et
vt oīa in vnū conferā: sicut se habet bonus spōsus ad suā spō
sam: ita christus ad suā se gerit eccliam. ¶ **Dominicus.** Pulcra
vtriusq; ad inuicē matrimonij p̄paratio. Sed q̄ rōne obsecro
sacramentū matrimonij inter alia noui testamēti sacramenta
numerat̄. cū ipm̄ antiquū sit z nō nouū. ¶ **Raymūdus.** Sacra
mentū m̄rimoni; sicut a p̄ncipio fuit institutū ad significandā
p̄mā cōiunctionē spūalem q̄ fuit inter naturā humanā z crea
torē: ita iā de nouo debuit institui ad significandā nouā copu
lā que ē inter redēptā eccliam z saluatore. Est igit̄ m̄rimoniū z
antiquū z nouū sed diuersis respectibus: z ideo merito p̄t cū
ceteris sacramētis estimari. ¶ **Dominicus.** Qm̄ igit̄ m̄rimo
niū est noue gr̄e sacramentū. z oē sacramētū certā dat grām z
speciale aliqd̄ quo hō indiget adiutorij: rogo te vt dicas mihi
quodnā est illud adiutorij gr̄e qd̄ in hoc sacramēto xps dñs
elargit̄. ¶ **Raymūdus.** Sicut ip̄e nosti in m̄rimonio dat̄ hōi
facultas ex diuina institutiōe vt vtaf̄ sua p̄iuge ad sobolis pro
creatōem: z ex p̄sequēti dat̄ etiā illic grā cū q̄ illud p̄uenient̄ fie
ri possit. Qui em̄ recta itentōe z ad plū generatōez sac̄m̄ reci
piūt m̄rimoni; h̄mōi etiā grāz p̄merent̄ q̄ p̄cupiscētiā carnālē

*Nota duas cō
iunctōes sp̄iri
tuales.*

*Nota que grā
dat̄ in m̄rimo
niū sacramēto*

Dialogus Sextus

**Nota triplicem
in matrimonio
copulam neces-
sariam.**

qua anima subleuatur a corruptione et nimio libidinis ardore: ut sit ibi copula singularis. copula utilis. et copula inseparabilis. Ex copula singulari nascitur fides quod uterque coniungitur inuicem obligantur. Ex copula utili sequitur bonum. plus ad quod matrimonium est institutum. Et ex copula inseparabili oritur bonum sacramenti. quod est sacramentum spiritus sancti coniunctionis super memorate. Et sic tria bona generantur ex matrimonio. scilicet fides. pax. et sacramentum. Nec tria bona excusant imo honestant ipsam copulam carnalem et ipsam copule concupiscentiam ut actus ille alius turpissimus honestus sit et meritorius.

**Nota tres per-
uersas in homine
deordinationes.**

Prima certe et admirabilis huius sacramenti gratia. Raymū-
mūdus. Audi et alia. Tres sunt in homine inordinationes concupiscentie puerse. Prima est quod homo luxuriosus sepe multas appetit mulieres. sed per gratiam matrimonij iste appetitus restringitur ut sit unica portio sua contentus. Secunda inordinatio quod homo luxuriosus magis querit in coitu sue satisfacere concupiscentie quam prole aliquam creare sed in matrimonio gratiam recipit ut magis cognoscat uxorem gratia sobolis quam libidinis. Tertia post completam libidinem solus nasci nauseam et fastidium eius mulieris quam cognouit: actum illam respuit et querit aliam. sed in matrimonio datur gratia et adiutorium ut nullam cupiat extra portio suam. velitque spiritus cum ea inseparabiliter permanere. Dominicus. Dimmesam clementiam domini saluatoris qui tali sacramento nostris concupiscentijs benigne prouidit. Scit enim ipse carnem nos lubricam gerere et sordibus plenam. Et ideo instituit miserans ut illicita desideria licitis matrimonijs restringantur. Sed nunc paucis ostende quomodo matrimonium sit sacramentum: et quod illic est visibile: quod inuisibile.

**Nota quomodo ma-
trimonium est sa-
cramentum.**

Raymū-
mūdus. Istud sacramentum instat se hoc sacramentum in pnie in quo non est res aliqua corporalis. Verba itaque a viro et muliere plura per quod interior amborum consensus exprimitur sunt illud totum quod primum apparet in matrimonio: et interior ipse consensus est id quod in matrimonio significatur. Et inde causatur vinculum obligatorium inter virum et mulierem inuisibile. spirituale. quod nunquam dissolui potest diuina ordinatione id disponente. Sunt igitur tria istic per ordinem. scilicet verba exteriora. interior utriusque consensus. et ipsum insolubile vinculum. et hoc vinculum est sacramentum. quia coniunctionem inter deum et animam: inter christum ecclesiamque significat. Virtute huius vinculi vir transit in patriam mulieris et e converso: et tenentur sibi mutuo debi-

Capitulum lxxxiiij.

tū reddere. Si voles hanc materiā pfectius nosse oꝛ te qđ iu-
risperiti loquant aspiciere. Nos qđ nrm fuit sufficiēter expsi-
mus: sil' z de sacramētis vltra disputādis finē statuim⁹. Unū
supēst vt innūeras grās xpo dño hūili corde dicamus qđ hūscē
p̄ciosissimis sacramētis nos lapsos erexit. deo sibi qz recōcilia-
uit. de p̄tate tenebrarū eripuit. grām nobis z bñ esse ptulit. z et
nā glīam repromisit. vt de bñ esse grē ad esse optimū glie trāse-
amus. ¶ **Dominic⁹.** Ecce hoc postremū qđ de optio esse glie
terigisti hactenus mihi aīm suspēsū tenuit. cupiēs vehementē
agnoscere qūo esse optimū xps miserator largiturus sit. Hoc
em̄ complet z p̄summat totū hoīem. Tu ergo p tua humani-
tate aliquid de hoc ocus ediffere.

De vniuersali iudicio. et ostēdit

de nccitate vēturz cū generali corpm resurrectōe ¶ **Ca. lxxxiiij**

Raymūdus. Facere: etiā etsi mīme rogares. Non em̄ oꝛ
hoīez (de qđ hactenus sp locuti sum⁹) dimittere incōsum-
matū. Egimus de hoīs creatōe: egimus de sua repatōe. nunc
agendū est de finali eius retributōe. Triplr em̄ opatur de? cir-
ca hoīem. scz ipm creando. reformādo. z iuxta qđ operatus est
eq̄ssime iudicādo. Cū itaqz sit bō opus dei viuū. nobile. mag-
nificū. z p̄ ceteris creaturis suo p̄ditori simillimū. iō nō dꝛ in
cōsummatū impfectusqz manere. Vex qz nō p̄t vltimū cōse-
qui finē nisi p̄us opa eius examinent z iudicent. vt iuxta q̄lita-
tē sui opis vltime retributōis p̄miū sortiāt. siue in eternā penā
siue in gloriā sempiternā. Idcirco nūc nccē est de hoc vltio et
generali iudicio pauca dicere: z an etiā futurz sit certis rōibus
naturalibz demonstrare. ¶ **Dñicus.** Ita fac obsecro: ego aures
cordis diligēter admoueo. ¶ **Raymūdus.** Iudiciū vniuersa-
le futurz p̄t ex ipius hoīs natura pbari. Nā cū hō hꝛ a deo libe-
rā voluntatē. z est opez suoz dñs. iō opa eius rōne arbitrij sūt
meritoria. z iō etiā iudicabilia: vt recipiāt iudicāte deo vel pe-
nā vel gloriā. Iustissimū certe est vt qđ aliqd libera opatōe p̄me-
ruit a deo in integrū recipiat. vt deē ei post laborem sua mer-
ces. ¶ **Dñicus.** Si hō dꝛ mercedē sui opis a deo recipe. iō ma-
nifeste p̄ns est iudiciū venturz qđ examinet z iudicet quid p̄me-

De vniuersale
iudiciū est fu-
turū patet his
rationibus.

Dialogus Sextus

ruerit. **R**aymūdus. Idem pbamus rōne debiti. Bonis em̄ opibus debet laus fauor et honor. malis vero e diuerso vituperiū ignominia et opprobriū. Hinc etiā oritur quod opera bona quod propter deū sunt facta tantā recipiant a deo laudē et gloriā quā nō possit amplior estimari. et opera iniqua in iniuriā dei perpetrata tā grandē execratōem cōfusioneque sortiātur quā nequeat grādio: posse donari. **U**t igitur hec in summo fiat: necesse est vniuersale iudiciū pferri in cōspectu oīm hoīm et angelorū quod norunt inter bonū malūque discernere quod iusta opera ab oībus approbent. laudent. et publice honorent: que vero reproba sunt cū summa oīm execratōe explodant. exhibent. cōfundant. **D**ominicus. **U**t istud fiat quod dicis necesse est oīm illic corda psciētiasque palā cunctorū oculis patefcere. vt boni cōe mereant accipere laudē: et mali publicā pfusionē. **R**aymū. **V**er tu dicis. libri em̄. i. pscie apient et mortui iudicabunt ex his quod scripta fuerint in libris. **T**ertio pbamus iudiciū futurū ex cōditōe operū malorū. **N**ā opera iniqua supplicij puniri debent et ignominij. **N**ō em̄ sola pena debet pccatis: sed etiā apta cōfusio. cū plerūque hoīes magis timeant p̄fundi quā torqueri. **E**a namque est oīm scelez et malorū operū cōditio vt celari velint sepe et abscondi. **Q**uia igitur nemo malignus vult secretā fraudis sue nequecia agnosci: idō vt pccatā oīa quod nūc sunt occulta extrema et publica retributōe feriant: necesse est vniuersale apparere iudiciū in quo oīa malorū furta. fraudes. artes et ingenia tāta claritate cūctorū oculis patebūt vt sole clariū videātur. **D**ominicus. **H**abes quod insani sunt quod vere vecordes quod nunc sua scelera vni hoī in p̄fessione apire refugiūt: quod in illo tremēdo iudicio tā lucida demonstratōe cōfusibiliter expādent. **Q**uāto satiū est nūc ea clam p̄dendo occulere: quod ea postmodū cū summo rubore palā ostēdere. et ostēdendo perire. **R**aymūdus. **I**stud certe pmeretur quod hic nolūt vllatenus de pccatō cōfundi: p̄pria laudē gloriāque retētes. quibus eterna caligo et cōfusio reseruatur. **Q**uarto pbamus iudiciū futurū ex gaudiū tristicieque natura. **N**ecessē est em̄ vt iustus de sua iusticia tam magnifice gaudeat vt p̄fectius gaudere nō possit: et impius de sua nequecia tā grandē habeat tristiciā vt ea nō possit maior hēri. **U**t autē istud sic fiat necesse est vniuersale iudiciū pmulgari: in quo boni ab oībus laudati summū gau-

Capitulum lxxxiij

diu: et reprobi ab oibus vitupati eternam tristitiam mereantur.
Quinto. non sunt nisi duo iudicabilia. scilicet opera mala et opera bona. et quia contraria iuxta se posita magis ipsa clarescunt. id est futurum generale iudicium in quo omnia opera bona proportionem malorum gloriosissime illustrabuntur. et mala opera proportionem bonorum extrema confusione sordidentur. **¶** **O**mniscius. Terribile est quod loquaris. et quod prauorum hominum possit animas peruenire. Sed nunquid hec extrema omnium operum retributio in sola hominis anima fieri debet: an etiam simul et in carne

¶ **¶** generale iudicium omnium corporum

mortuorum vniuersale prequerit resurrectionem **¶** **¶** Capitulum lxxxiij

Raymundus. Diximus precedenti capitulo. quod generale iudicium respicit humanam naturam. Ad humanam autem naturam pertinet et corpus et anima. Nam sicut est natura corporalis tantum: et natura spiritualis tantum. ita est natura corporalis et spiritualis simul. Quia igitur hec natura est iudicabilis et premiabilis. id est necesse est ut in corpore et in anima iudicetur. Et autem hoc fiat oportet fieri corporum omnium resurrectionem. ut sicut anima in corpore et cum corpore aut peccauit aut iuste egit: ita etiam cum corpore recipiat quod permixuit. Et quia illud extremum iudicium est finalis omnium retributio. id est fieri debet generalis omnium mortuorum resurrectio. Una ergo inseparabili cathena colligantur et vniuersale iudicium. et resuscitatio mortuorum. **¶** Preterea. mortuorum resurrectio est necessaria propter totius vniuersi complementum quod ex tribus constituitur naturis. Quia igitur corporalis natura tantum: et spiritualis tantum permanent in eternum ideo etiam oportet ut ex ambobus condita natura suscitata in sempiternum perseueret. Ideo etiam pueri qui ex proprio nihil deliquerunt propter complementum vniuersi necesse est cum alijs resurgant. **¶** Preterea. aut nemo aut omnes certe resurgent. Si ergo aliquis iam resurrexit: argumentum est quod resurgent et omnes. sed christus verus homo iam a morte surrexit. ergo omnes resurgent quia resurrectio debet humane nature. nec est impossibile fieri quod semel iam factus est. Sicut granum frumenti cadens in terra dum mortuus fuerit et reuixerit multiplicem fructum affert: ita christus mortuus et suscitatus innumerabile corporum resurrectionem operatur. **¶** **I**ta autem resurrectio

Dialogus Sextus

In q̄li corpore
mortui r̄surgēt

neq; in xp̄o facta est v̄tute humana: neq; in nobis fiet s; p̄tate
diuina. ¶ **Dñicus.** Sed q̄li in corpore mortui resurgēt. ¶ **Raymū-**
mūdus. Qui mēbra st; xp̄i resurgēt xp̄o simillimi. in corpore luci-
do. agili. ipassibili z immortalī. Qui aut xp̄i st; aduersarij dissimi-
les valde xp̄o resurgēt. in corpore tenebroso. ponderoso. grosso
passibili. sed immortalī vt viuāt z v̄uant z sentiāt sp̄. Cū em̄ vir-
tus causaq; resurrectōis p̄sistit in merito vl' demerito hoīs qd
sp̄ etiā moriēte hoīe p̄manet immortalē. Ne ḡ cassa z inania sint
humana merita z ne vacuū appareat in vniuerso necē est futu-
ra vera corp̄m resurrectio. ¶ **Dñicus.** Quid hic origeniste di-
cturi st; qui carnis negāt resurrectōem: asserētes oēm corpore
am subam in fine mūdi penitus iterire. sicut in suo periarcho
origenes exētur. ¶ **Raymūmus.** Origeniste z horū seq̄ces iō
decipiunt qz nō rectis oculis opa creatoris aspiciūt. Iō dicūt
em̄ resurrectōes nō esse. qz putāt p̄fidi hoīes de mortuis extin-
ctisq; puluerib; deū viuas carnes suscitare nō posse. **Dñicus.**
Licet ego nō dubitē qn̄ deus id possit: tu tñ ostēde qūo possit.
¶ **Raymūmus.** Si de⁹ potuit innumerabiles rex sp̄s fil' de
terra pducere: facile etiā poterit de suis puluerib; ea q̄ p̄us fue-
rūt corpa suscitare. Sicut em̄ dei iusticia id req̄rit: ita z maie-
stas v̄tutis eius id poterit. Preterea. si potuit deus tot corpa
cōdere q̄ penitus nō erāt: q̄re nō poterit reformare q̄ perierāt.
Preterea. si deus potēt manu aliq̄ cōstituit corpa incorrupti-
bilia: vt sc̄ celestia corpa. q̄re nō poterit rep̄are mortalia corpa
n̄ra z ea facere immortalia. **Dñicus.** Nihil hac veri⁹ veritate

¶ Quid iudiciū generale futurū sit p̄t

p̄bari rōne honoris. potētie z sapiētie dei ¶ Capitulū. lxxxv

Raymūmus. Ego p̄terea magnope tibi p̄desse arbitror: si
p̄bem etiā generale iudiciū futurū ex p̄te honoris z poten-
tie dei. nō q̄ tibi fidē augeā s; timorē. Nā ex quo de⁹ suo b̄n̄pla-
cito nullo aut rogāte aut cogēte humanā naturā cui nō eēt cō-
didit. ḡ multo magis debitā faciet meritoz oīm retributōem.
Quia nō eēt equū hoīem libere opantē creare z opis mercedē
nolle reddere. Sc̄do. cū finalis retributio sit op⁹ honoris so-
li⁹ dei extra se. quicqd em̄ deus opat̄ extra se ad suū id opatur

Capitulum lxxxv.

honorē. Et qz iudiciū finalis retributōis est vltimū z cōpletū opus dei circa humanā naturā. ideo o3 vt in hoc vltimo ope-
re deus agat palā manifestādo summū honorē sue potētie. sue
sapiētie. sue iusticie. Potētia apparebit in tot corporū suscita-
tōe. sapiētia in psciētiāz discussione. iusticia in meritorū eqssi-
ma distributōe. ¶ **Dominicus** Hūc summū honorē deus nō
acq̄reret exterius nisi humanā angelicāq3 naturā ad examē ge-
nerale deduceret: in quo possent sue potētie. sapiētie. z iusticie
opa ab oībus videri z p̄mēdari. ¶ **Raymūdus**. Preterea istō
iudiciū v̄le cū debeat eē summe honorificū. laudabile. gl̄iosum
o3 igit vt illic fiant aptissime oīm meritorū declaratiōes. o3 q3
vt ferant sentētie irrenuocabiles: z finalr denf meritorū oīm iu-
stissime retributōes. Req̄rit em̄ hoc iudiciū vt in meritorū de-
claratōibz ostēdat in iudice rectitudo veritatis. in sentētis ir-
renuocabilibz auctoritas z ptās summe maiestatis. z in retribu-
tiōe p̄mioz siue penaz plenitudo iusticie z bonitatis. Prete-
rea cū istud iudiciū sit summe honoris z maiestatis. iō nccē est
qz fiat cū tāta solēnitate pompa z magnificētia thronis z p̄tati-
bus obsequētibz vti talē infinite maiestatis iudicē decz. Opor-
tet igit vt ppter iudiciariā p̄tatem (q̄ terrore ingerit z formidi-
nē) oībus appareat deus iudex formidatus. minax. terribilis.
metuēdus: z vt hūc terrore exerceat iuxta suā reuerēdissimam
maiestatē. ¶ **Dominicus** Istud vere req̄rit p̄ceptus hoīm ini-
quoz. q̄ deū iudicē z sua mādata sp̄nētes mille illū vicibz of-
fenderūt. Erit igit oībus reprobis incōpabilis timor z tā im-
mēsus vt nō possit augeri āplius. Puto tñ iustos cū securā ha-
beāt p̄scīaz nihil hūc iudicē formidaturos. ¶ **Raymūdus** Iu-
stis illic tuta erūt oīa. Excipiet tñ eū cū summa veneratiōe ac
reuerētia: vidētes altissimā eius excellētiā. maiestatē. sapiēti-
am. virtutē. dignitatē. Exq̄ em̄ istud opus iudicij est vltimum
opez suoz iō erit purissimū. excellētissimū. solēnissimū. summe
honorificū sup oīa opa manuū suaz. ¶ **Dñicus**. Ex his apte
colligim⁹ (cum opus iudicij sit opus summi honoris. iusticie.
virtutis z bonitatis) qz ad deū maxime ptineat facere iudiciū
et dare vnicuiq3 fm opa sua. Sed q̄s erit iste oīm iudex. scio
qz deus. sed nunqd nō hō deus: vt ipse sit z iudex z retributor

Dialogus Sextus

qui pius fuit oim repator ¶ Raymūdus Ille ipse xps iesus vni
genitus dei: cui pater dedit omne iudiciū quia filius hominis
est. Ideo merito debz hoies iudicare: cum et ipse homo sit. ho
minuz redemptor et reparator ¶ Dominicus. Nihil verius:
vltra progredere.

De excellētia huius diei pre cete ris diebus. et de finali retributōe

¶ Capitulum. lxxxvi.

Raymūdus. Anteq̃ loquamur de finali oim operū retri
butōe dicā pauca de nouissime diei magnificētia In hoc
die oim precedentū dierū opa congregabunt et suā mercedē re
cipiēt. In hoc die magnificētius opabitur deus q̃ in ceteris
sit opatus diebz: hoies suscitādo ac imortales faciendo. et vñ
quēq̃ iuxta qd meruit eterna retributōe donādo. In hoc die
solus opabit hō deus: in ceteris sua hoies opa ppetrarūt In
h die deus ostēdet opa sue ptātis. sapie. iusticie. veritat. et bo
nitatis. p̃plens oia opa sua in summa laude glā et honore. Hic
dies erit dies timoris. angustiaz. et formidinis oibus iniquis
Et dies gaudiū exultatōis et glorie oibus iustis et bonis ¶ Do
minicus. Merito igit̃ hec dies nobis in p̃tinua debz esse me
moria: et ad hūc tanq̃ ad suū centrū oia dierū nostrorū opa diri
gere: et quantū possumus iusticie et virtutibz operaz dare: ne in
illo die corā tanto iudice et oim hoim atq̃ angelorū frequentia
p̃fundamur. Ubi aut̃ huius memoria diei nō habet illuc incō
stātia regnat et malicia et oē opus prauū atq̃ puerus. Et q̃ iu
dex ille magnific⁹ nec errare poterit nec corrūpi nec decipi q̃
oim scrutatur renes et corda. q̃ oia videt et nihil negligit: iō hec
assidue cogitātes et hūc diē pre oculis hñtes debemus opari
quod bonū est. Bonorū em̃ labor glōsus est fructus: et regnū
pmanēs sempiternū. Flaciones aut̃ inique dire erūt p̃summa
tōis ¶ Raymūdus. Ex hoc ipso quod nūc dixisti finalem elici
mus iudiciū p̃summatōem: que fiet in bonorū malorūq̃ ab inui
cē ppetua sepatione. Due em̃ he gentes: vna iustorū: altera im
piorū cū sint inter se p̃trarie p̃rias snias recipiēt. p̃trarias sedes
mercedes. retributōes. Qui em̃ lucifero volūtate pessima ad
bēserūt sua mēbra effecti: cū ipso in sempiternis ignibz damna

Memoria di
ei iudiciū

De finali retri
butione.

bunt. qui vero xpm dñm secuti sunt cum ipso in eternā gloriā
sustollētur. Illi mergent in pfundissima abyssō. isti leuabūt
in ēpyreo celo. Illi ignibz. isti delicijs donabunt. Illi habebūt
socios demones. isti angelos socios sortient. Illi pre immēsis
angustijs ululabūt. isti p voluptatū magnitudine gratulabū
tur. Illis supincūbit obscurissima z sempiterna caligo tenebra
rū. istis aut deus erit in lucē sempiternā. z lucerna eoz erit ag
nus. Certe nūc habes quod petisti. collige ex his vltimū hoīs
cōplementū. Nā si bonus iudicatus fuerit sortiet esse optimū
cū angelis in regno. sin vero malus esse pessimū ppetuo possi
debit cū demonibz in inferno. ¶ Dominice. Hoc extremo tuo
sermōe elidit pestifera origenis in suo periarcho opinio. vbi
asserit malos gehēne supplicijs eruditos p tutes velle capesce
re z his exercitos regnū pmereri supnum. Tu vero qui vtriqz
pplo statuisti limites sempiternos. huius viri somnia penitus
vacuasti. At qm nūc finē me video attigisse oīm que volebā z
ad vltimā retributōem puenisse. ago immortales grās digna
tioni atqz industrie tue. Dignatōi quidē q volueris. industrie
vero q me efficacissime instruere potuisti. Dū viuo et spiritus
hos regit artus memor ero huius optime institutiōis tue. vt
semp meminerim me a summo creatore ppositum. ceteris crea
turis longissime prelatū. me mea inobediētie supbia collapsus
mille tum calamitatibz interceptum. xpi me miseratōe redemp
tum. suo me examini reservatū. z pro meritis bonozū operum
eterna premia recepturum. Verum quia in longam noctem
hanc vltimāz disputationis nostre partem. ptraximus. vnum
abs te mi raymūde efflagito. vt ea que inter nos nunc agitata
sunt (est em mibi fragilis memoria) libris mandes. quo et ego
reminisci. et posterī hac vtilissima eruditione possint effici me
liores. ¶ Raymundus. Quanqz primus liber olim a me scri
ptus apprimē sufficiat. faciam tamē quod efflagitas. Nam ex
quo hec nūc nostra disputatio succincta fuerit. plana. facilis.
acuta. z lepore salibusqz respersa. ideo añ primā editionē mul
to libentius a plerisqz legetur. psertim cum illa prolixitate sui
fastidium legentibus generet. ista recreet fastidiosos. Verum
qz obscura iam nō ad somnum nos euocat. cibo potuqz ante

Dialogus **S**eptimus

corpa foueamus: ac tum postea dulci liceat indulgere sopori.
Dominicus. Quāq̃ tua adhortatōe ita roborat⁹ sum atq̃
cōfortus vt carnis delicias nō requāram: pareo tñ voluntati tue
vt me ad tua iussa p̃num inuenias quē tam beniuolum in me/
is precibus sum expertus.

¶ Finit inter magistrū Raymundū secundū et dñm Domini
cū seminiuerbiū disputatio. de hoīe propter quē alie creature
facte sunt: ex quarū cognitōe illuminat⁹ homo ad cognoscen/
dum et se: et deum: et alias creaturas

Incipit septimus dialogus pul
cerrimus ac deuotissimus inter Mariā et Dominicū: demis/
sterijs sacre passionis dñi nostri iesu christi sp̃ benedicti.

Dominicus. Audiuistertius ipso videlicet scō
parasceue die cū interesset passiōi vnigeniti
tui o maria (sc̃q̃bar eñ timidus cū petro a lō
ge) vidi eū plurima pferre et multa in illū fieri
q̃ me vehemēter pmouerūt. **N**eq̃ eñ sine mi
ra rōne est cur oīpotens deus (quē tuū filium
esse p̃fiteor) tā acerba tormēta: tāq̃ indigna ludibria et p̃bra su
stinere voluerit. **O**ptabā anxius et mestus horū nosse misteria
sed te cū viderē immēsis circūseptā angustijs et merorib⁹ innu
meris absorptā nō te interrogare p̃sumpsi: sciēs q̃ mihi rñde/
re nō posses q̃ pene mortua videbaris. **E**t nūc cū iā fili⁹ tuus
resurrexerit et mestitudinē oēm tuā lōge ppulerit: oro te mitissi
ma parēs ne fatigeris mihi seruiulo tuo passiōis vnigeniti tui
misteria p̃palare. **¶** Maria. **E**ya mi fili dñice infandū (mihi cre
de) iubet renouare dolorē. **N**eq̃ eñ passionē filij sine p̃passio
ne: nec lachrimosam sine lachrimis materiā potero memorari
Neq̃ q̃ sp̃ cū ingēti fructu xp̃i passio recēset vt tibi mihiq̃ fru
ctificē: morē gerā rogatib⁹ tuis. **¶** Dominicus. **A**go imortales
grās humanitati tue: q̃ vt ceteris soles ita et mihi q̃z immerito
te beniuolā p̃bes. **D**ic igit⁹ mihi o sapiētissima p̃go qd cause ē
obsecro q̃ dñs maiestatis filius tu⁹ (cuius sapiē nō est nume/
rus) tā ignominiosam subire voluerit passionē. **¶** Maria. **D**i